БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 156 (6081)
ИЮЛИИН 4
ПЯТНИЦА
1958 он

Сэн 20 мүнгэн

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Үбһэ хуряалгада орохо саг ерээ

Колхозно байгуулалтые улам саашадань хүгжөөхэ, МТС-үүдые хубилгаха тухай парти, правительствымнай сэсэн мэргэн, холын хараата шиидхэбэриин бэелүүлэгдэһэнэй ашаар олонхи колхозууднай энэ жэлэй хабарай тарилгые өөһэдынгөө машина, техникээр урда урдынхиһаа богони болзорто, һайн шанартайгаар үнгэргөө. Мүн орооһо тарянанай ургасые дээшэлүүлхын түлөө горьтой хүдэлмэри хэгдээ. Тиигэжэ мүнөө үедэ колхоз, совхозуудай таряалан дээрэ орооһо тариянай болон бусад ургамалнуудай ургаса муу бэшээр гаранхай. Энэ ургасаяа хаһа сагтань, һайнаар харууһалжа, гээлтэ хоролтогүйгөөр, эрхим болзорто, сэбэрээр хуряажа абаха гээшэ хүдөө ажалшадаймнай шухалын шухала зорилго болоно.

Гадна, колхоз, совхозуудаймнай сабшалан хадалангай үбһэ ногоон, набша намаа шэмэ шүүһээ хүсэжэ, хуряажа эхилхээр болобо. Иигээд хэдэхэн хоногһоо республикымнай аймагууд үбһэ хуряалга болон тэжээл бэлэдхэлгэдээ жэгдэрэн орохонь гээшэ. Мүнөөшье Кабанскын, Байкало-Кударын, Баргажанай, Сэлэнгын болон бусад аймагуудта уһа нуур, гол горхон шадарай, арал дээгүүрхи үбһэ ногоое уһанай абаагүйдэ сабшажа, хуряажа эхилхээр болонхой. Июлиин 2-ой мэдээгээр, Баргажанай аймагай «Звезда», «Гигант» колхозууд үбһөө түүбэрилэн хуряажа эхилээд, түрүүшын 20-ёод гектар үбһэ сабшаад байна. Теэд ондоо ямаршье аймагта үбһөө түүбэрилэн сабшажа эхилээдүй. Мүн орооһо таряа хуряалгын эхилтэр бүхы силоснэ ургамалаа сүм хуряажа дүүргэхын тулада колхоз, совхозууд июлиин тэнгээр эртын силос даража захалха ёһотой.

Теэд үбһэ хуряалгада, шэмэтэ тэжээл—силос бэлэдхэлгэдэ манай колхоз, совхоз, РТС болон МТС-үүд машина, техникээ, зэр зэмсэгээ хэр бэлдээ гээшэб?

Байгша ондо ниитынгээ адуу малда үбһэ тэжээл элбэг ехээр бэлдэхэ хэрэгтэ анхарал хандуулан, энэ тон харюусалгатай хүдэлмэридөө жэшээтэ һайнаар түхеэржэ, эмхитэйгээр эхилхын тулада Хэрэнэй, Түнхэнэй РТС-үүд, Хэжэнгын, Чесаны МТС-үүд колхозуудайнгаа үбһэ хуряалгын машина, техникэ болон бусад зэр зэмсэг гүйсэд бэлдэнхэй. Тэрэшэлэн Бичурын, Мухаршэбэрэй, Зэдын аймагууд үбһэ хуряалга, тэжээл бэлэдхэлгэдээ машина, техникээ муу бэшээр түхеэрээ.

Гэбэшье, Тарбагатайн, Хоринн, Заиграйн аймагуудай колхоз, РТС, совхоз, МТС-үүд үбһэ хуряалга, тэжээл бэлэдхэлгэдээ машина, техникээ, зэр зэмсэгээ һайнаар түхеэрээ гэхын аргагүй. Эндэ үбһэ хуряаха, силос дараха бүхы машина, зэмсэгэйнь аяар 50—60 процентнь заһабарилагдаагүй байһаар.

Урда жэлнүүдтэ зарим аймагууд үбһэ хуряалгадаа муугаар бэлдэжэ, хожомдожо ороод, тэрэнээ дүүргэхэ гэжэ яагаашьедүй байтарнь, таряа хуряалга эхилжэ, һүүлэй һүүлдэ хаанаашье хүрэхэеэ болиходоо силос даралга, үбһэ хуряалгаяа хүсэд дүүргэнгүй орхихо баатай болодог байгаа. Үнгэрһэн жэлнүүдэйнгээ алдуу дутууе дабтажа, байгша ондо тиимэ байдал тохёолдуулжа яашье болошогүй. Тиимэһээ үлэһэн хэды үдэрнүүдтэ бүхы хүсэеэ элсүүлжэ, үбһэ хуряалгадаа бэлэдхэлэй хүдэлмэриие гүйсэд дүүргэхэ шухала. Колхоз, совхозууд машина, техникэ, гар хажуур, аса тармуур, алха дүшэ, тошиила, бүлюу гэхэ мэтээ дутамаггүйгөөр бэлдэжэ, үбһэшэдөө гэр байра болон ажаһуудалай бусад хэрэгсэлээр дүүрэн хангажа, үбһэ хуряалгаяа түрүүшын үдэрһөө эмхитэйгээр ябуулха, һайн шанартай үбһэ тэжээл элбэг ехээр бэлдэхын түлөө тэмсэхэ зэргэтэй.

Гэхэтэй хамта, республикын олохон колхозууд, совхозууд, МТС-үүд болон РТС-үүдтэ үбһэ хуряалгын машина, зэмсэг тон нэбшо удаанаар заһабарилагдана. Жэшээлхэдэ, Хүрьбын, Хамнигадайн, Тарбагатайн, Түнхэнэй заһабарилгынтехническэ станцинууд машина, зэмсэг заһабарилгаяа схээр унжагайруулжа байнхай. Сэлэнгын, Борьёогой, Яруунын совхозууд хуряалгынгаа машина, зэмсэгэй оройдоол гурбанай нэгэ хубиие заһабарилаа.

Саашадаа иимэ гээгдэнги байдалтай яашье эбсэжэ болохогүй. Хуряалгын машина, зэмсэгэй заһабарилгые ойрын сагта дүүргэхын тулада республикын Хүдөө ажахын министерство, КПСС-эй айкомууд, аймгүйсэдкомууд, тэрэнэй инспекцинүүд зохихо хэмжээ яаралтайгаар абаха зэргэтэй.

Гадна, ургаса хуряалга түргэн, һайн шанартайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ механизаторнууд шиидхэхы үүргэ дүүргэдэг гээшэ. Тиимэһээ үбһэ хуряалгада хүдэлхэ трактористнууд болон машинистнууд хүсэдөөр томилогдохо ёһотой. Хуряалгын машина, зэмсэгые түрүүшын үдэрһөө бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглахын, үбһэ тэжээл бэлэдхэлэй бүхы хүдэлмэриие эмхитэй һайнаар ябуулхын тулада һайса бодомжологдоһон зүб түсэб табижа, тэрэнээ заабол дүүргэхын түлөө социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэн тэмсэхэ хэрэгтэй.

Урда жэлнүүдэйнгээ алдуу дутууе байгша ондо дабтангүй, үбһэ тэжээл богони болзорто, гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряажа абахын тула колхоз, совхоз, РТС болон МТС-үүдэй хүтэлбэрилэгшэд бүхы арга боломжоёо гүйсэд элсүүлжэ, машина, зэмсэгээ бүрин түгэс бэлэдхүүлхэ, тиигээд сабшахаар болоһон ногоотой газарта үбһэ хуряалгые дары түргэн, эмхитэйгээр эхилхэ тушаа яаралтай хэмжээ абаха ёһотой.

Чехословакиин Республикын Президент А. Новотный Москва ерээ

КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй уряалаар Чехословакиин Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь, Чехословакиин Республикын Президент Антонин Новотный Чехословакиин элитэ ажал-ябуулагшадтай хамта июлиин 2-то Советскэ Союзда хани ёһоор айлшалжа ерэбэ.

Нүхэд К. Е. Ворошилов, О. В. Куусинен, А. И. Микоян, Е. А. Фурцева, Н. С. Хрущев, Н. М. Шверник, А. Н. Косыгин, Д. С. Полянский, СССР-эй Верховно Соведэй палатануудай хүтэлбэрилэгшэд, СССР-эй министрнүүд, Советскэ Союзай маршалнууд, Москвагай олон зуугаад хүдэлмэришэд, алба хаагшад болон студентнүүд айлшадые угтахаяа Внуковска аэродром дээрэ ерэһэн байна.

13 час 30 минутада истребительнүүдээр үдэшэгдэһэн «ТУ-104» гэжэ агаарай онгосо аэродром дээрэ бууба.

Президент Антонин Новотный К. Е. Ворошиловтай, Н. С. Хрущевтой сугтаа хүндэтэ харуулай урдуур ябаба. Оркестр Чехословакиин болон СССР-эй гүрэнэй гимннүүдые наадаа.

Н. С. Хрущев айлшадта хандажа, амаршалгын үгэ хэлэбэ. А. Новотный харюугай үгэ хэлээ.

А. Новотный, К. Е. Ворошилов, Н. С. Хрущев болон бусад нээмэл машинануудта һуужа, аэродром дээрэһээ Кремль худар ошобо. Ниислэл хотынгоо үйлсэ гудамжануудта гараһан олон мянган москвагайхид Чехословакиһаа ерэһэн айлшадые, советскэ хүтэлбэрилэгшэдые бүхы замдань халуунаар амаршалан угтаа.

Июлиин 2-то, үдэһөө хойшо нүхэр Антонин Новотный КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь Н. С. Хрущевтой, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. Е. Ворошиловтай уулзаа. Чехословакиин Коммунистическэ партиин, Чехословакиин гүрэнэй элитэ ажал-ябуулагшад Президенттэй суг ябалсаа. Уулзалгын үедэ тэдэнэр хани ёһоор хөөрэлдэһэн байна.

Удаань Президент болон тэрээнтэй суг ерэһэн партийна, гүрэнэй ажал-ябуулагшад В. И. Ленинэй, И. В. Сталинай мавзолейдэ ороо. Чехословакиин компартиин ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь, Чехословакиин Республикын Президент Антонин Новотнын нэрэһээ тэндэ венок табигдаа.

(ТАСС).

Кударын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой свёкло ургуулагшад нёдондо 5 гектарай га бүриһөөнь 130 центнер ургаса абаһан юм. Энэ жэлдэ свёклын тарилга хоёр гектараар ургэдхэгдөө. Партиин ЦК-гэй июниин Пленумэй тогтоолоор зоригжоһон свёкло ургуулагшад энэ жэлдэ гектар бүриһөө 200 центнер сахарай свёкло абахаар шиидэбэ. Свёклынгоо буртаг үбһые түүжэ, зурууд хоорондын элдүүрилгэ хэжэ байна. **Зураг дээрэ:** свёкло ургуулагша Н. К. Алемасова Валентина басагантаяа өөрынгөө участок дээрэ ажаллажа байна.

Ф. Сорокиной фото.

УРГАСАДА НЭМЭЛТЭ ТЭЖЭЭЛ ОРУУЛНА

Оронойнгоо хүдөө ажахын түрүүшүүлэй дүй дүршэлые ажалдаа үргэнөөр хэрэглэн, Кударын аймагай Куйбышевай нэрэмжэтэ артелиинхид байгша ондо кукурузын үндэр баян ургаса абахаар шиидэнхэй. Эндэ кукуруза ургуулха тусхай 2 комплексно агрегат эмхидхэгдээд, тус бүридэнь 100—100 га газар даалгагдаа һэн. Эдэ агрегадуудые дүршэл ехэтэй таряашад нүхэд Г. Д. Пепеляев, И. В. Истомин хүтэлбэрилнэ.

Мүнөө колхозой комплексно агрегадууд кукурузынгаа ургаса харууһалжа эхилһээр үнинэй. Эгээн түрүүн кукурузын һая гараһан эшэхэнүүдэй зурууд хоорондохи газарые бүхы 200 гаран гектарта зөөлэрүүлэн, хүнгэн борнойгоор элдүүрилжэ дүүргээ. Һаяар агрегадайхид газараа уһалжа, ургасын зурууд хоорондохиие тракторна культиватораар элдүүрилхэ юм.

Гадна, эдэ үдэрнүүдтэ нүхэр Игумновай агрегадайхид Данса-Бууса гэжэ газарта кукурузынгаа ургасада наг шэбхэ болон минеральна үтэгжүүлгээр нэмэлтэ тэжээл оруулжа байнхай. Тэдэнэр 6 тонно һайса нэгшээгдэһэн наг шэбхые 50 килограмм сульфат-аммонитай холижо, нэгэ гектар газарта сасан тараана. Энэ хүдэлмэридэнь агрегадайхидһаа гадна, бусад хүдэлмэришэд нэмэжэ табигданхай.

Мүн тус колхозой комсомол-залуушуул кукурузын тарилгын 10 га газар даажа абаа. Энэ газартаа ургасын хойноһоо харууһалга хэхэ комсомолшуудһаа бүридэһэн тусхай звено (хүтэлбэрилэгшэнь нүхэр И. Аверочкин) эмхидхэгдэжэ, ургасынгаа зурууд хоорондохи газарые элдүүрилжэ, наг шэбхэ, минеральна үтэгжүүлгээр нэмэлтэ тэжээл оруулаад, буртаг үбһэ, үрмэдэһэ түүжэ эхилээ.

Г. Цыдыпов.

Нёдондонойнгоо алдуу дабтаһаар

«Гигант» колхоз (Заиграй) энэ жэлдэ 200 тонно набшаһата тэжээл бэлдэхэ түсэбтэй аад, тэрэнээ. үшөө бэлдэжэ эхилээдүй байһаар. Колхозой правлени (түрүүлэгшэнь нүхэр Матвеев) колхознигуудтаа тус бүридэнь яаралгүйгөөр даалгабари үгэжэ байдаг ха.

Нёдондо энэ колхозойхид набшаһата тэжээл бэлэдхэлгээр яһала юумэ хэһэн байгаа. Колхознигууд, шефүүдынь горьтой набшаһата тэжээл бэлдэһэн юм. Теэд бэлдэгдэһэн набшаһа мүшэрынь хээрэ орхигдожо, бороодо ороод, халажа гуташаһан байгаа. Харин тиихэдэ колхоз үнгэрэгшэ үбэлжэлгыншье үедэ үбһэ тэжээлээр ехээр дуталдаһан, хони хурьганшье гарзалһан байна.

Урда жэлэйнгээ алдууе дабтангүйгөөр, набшаһата тэжээл бэлдэлгэдэ тус колхозойхид һаядаа хам орохоор болоо.

Р. Антонов.

Пар хахалалгые удааруулна

Баргажанай аймагай колхозууд пар хахалалгые ехээр удааруулжа байна. Һүүлэй арбан үдэрэй туршада тэндэхи колхозууд оройдоол 700-гаад гектар пар хахалаа гэхэ гү, али түсэбөө 40-өөд процент дүүргээ. Тэрэнэй 300 гектарые «Звезда» колхоз, үлэгшыень бусад дүрбэн колхозууд хахалаа. «Авангард» колхоз удаан саг соо пар хахалалгаяа зогсоожорхинхой. Гадна, энэ колхоз бага газарта кукуруза тариха аад, тэрэнээшье тарижа дүүргээгүй.

Ямар ушарһаа пар хахалалга удааруулагданаб гэхэдэ, колхозой правленинүүд, комплексно-таряан ажалай бригадые даагшанар трактор, машинануудые пар хахалалгада муугаар хэрэглэнэ. Олонхи колхозуудта тракторнууд һүниндөө хүдэлнэгүй. Илангаяа «Гигант» колхоздо трактор, машинанууд бүтээсэ багатайгаар хэрэглэгдэнэ. Эндэ һүүлэй арбан үдэрэй туршада оройдоо 20 гектар пар хахалагдаа.

Эндэхи трактористнууд урдынхида орходоо бүтээсэ багатайгаар ажаллана гэжэ колхознигууд зүб хэлэнэ. Энэ юун дээрэһээ болооб гэхэдэ, тракторай бригадын бригадир нүхэр Арасланов трактористнуудаа комплексно бригадануудаар миил тараажархёо. Харин тиихэдэнь комплексно бригадын бригадирнууд тэдэниие ондоо бригадын мэдэлэй зон гэжэ тоолоно. Тракторай бригадын бригадир үнинэй дүршэлтэй механизатор, эмхидхэгшэ байбашье, трактористнуудай ажал хүдэлмэриие ходо шалгажа, зохихо заабари үгэдэггүй заншалтай.

Оройтоһон пар шанар муутай болодогынь мэдээжэ. Энэниие колхозой хүтэлбэрилэгшэд һайса мэдэнэ. Гадна, парые үтэгжүүлхэ хэрэгтэй ха юм. Агрономическа конференциин заабари соо парай газарые яажа харууһалхаб гэжэ тодорхойгоор хэлэгдэһэн байдаг. Гэбэшье, аймагай нэгэшье колхоз парайнгаа газар үтэгжүүлнэгүй. Мал ажалай фермэ, гүүртэнүүд шадар наг шэбхэ миил адхажархёотой байһаар.

Үдэр үнгэрхэ бүри пар хахалха болзор оройтожо байна. Аймгүйсэдкомдохи хүдөө ажахын инспекци аймаг дотор пар хахалалгын ямар байһан тухай мэдэнэ. Тиигэбэшье, пар хахалалгын ябасые ходо шалгажа, дутуу дундануудыень усадхажа, ажалаа түргэдхэхэ тухайнь хүтэлбэрилэгшэдтэ эрилтэ табинагүй.

Мүнөө бүхы машинаяа пар хахалалгада хэрэглэжэ, энэ шухала хүдэлмэриие түргэдхэхын тулада яаралтай хэмжээ абахаар болоо.

Д. Байкалов.

Республикын культурын хүдэлмэрилэгшэдэй нэгэдэхи съезд

Байгша оной июлиин 3-да, үдэрэй 2 часта, Бурят-Монголой Ленинэй орденто оперо, баледэй театр соо хүн зон дүүрэн байба. Эндэ республикын соёл культурын хүдэлмэрилэгшэдэй 1-дэхи съезддэ хото городһоо, хүдөө нютагуудһаа ерэһэн делегадууд—культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудта ажаллагшад, партийна, советскэ, комсомольско, профсоюзна ажал-ябуулагшад, творческо союзуудай хүдэлмэрилэгшэд, һургуулиин багшанар, мүн олон айлшад сугларанхай.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ **Д. Ц. Цыремпилон** республикын культурын хүдэлмэрилэгшэдэй 1-дэхи съездые нээбэ. Съездын президиум, секретариат, редакционно коллеги нэгэн дуугаар һунгагдаба.

Делегадууд КПСС-эй ЦК-гэй Президиумые съездынгээ Хүндэлэлэй президиумдэ баяр баясхалангай оршон байдалда һунгаба.

Манай республикада ерэһэн Монголой Арадай-Революционно партиин Центральна Комитедэй секретарь нүхэр Б. Дамдин түрүүтэй Монголой айлшад съездын президиумдэ уригдаба. Съезддэ хабаадагшад ахадүү монгол арадай түлөөлэгшэдые халуунаар амаршалба.

Мүн РСФСР-эй Культурын министрын орлогшо нүхэр Цуканова, ажалшадай депутадуудай Эрхүүгэй областной Соведэй гүйсэдкомой Культурын управлениин начальник нүхэр Ломоносов, Якутска АССР-эй Культурын министр нүхэр Попов, ажалшадай депутадуудай Читын областной Соведэй гүйсэдкомой Культурын управлениин начальнигай орлогшо нүхэр Новиков, КПСС-эй Усть-Ордын окружкомой пропаганда, агитациин таһагые даагша нүхэр Хантуев, ажалшадай депутадуудай Агын окружной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Цыденов, Усть-Ордын округой Эхирит-Булагадай аймагай культурын таһагые даагша нүхэр Урбаков съездын президиумдэ уригдана.

Республика соохи культурна байгуулалтын, мүн Москвада болохо бурят искусство, литературын декадада бэлэдхэлэй зорилго тухай элидхэл, республикын культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэри һайжаруулха тухай нэмэлтэ элидхэл культурын хүдэлмэрилэгшэдэй съезд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ гэжэ шиидхэгдэнэ.

Республика соохи культурна байгуулалтын, мүн Москвада болохо бурят искусство, литературын декадада бэлэдхэлэй зорилго тухай элидхэл КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр А. У. Хахалов хээ.

Совет засагай үедэ Коммунистическэ партиин хүтэлбэреэр Бурят-Монголой ажалшадай ажахы болон соёл культурадаа туйлаһан амжалтанууд тухай элидхэлшэ дэлгэрэнгыгээр хэлэбэ. Республикамнай хүгжэнги промышленностьтай, олон һалбарита хүдөө ажахытай болоо. Соёл гэгээрэл, элүүрые хамгаалга, искусство, литература урган хүгжөө. Арад зоной ажана байдалай жэлһээ жэлдэ һайжаржа, соёл культурын түргөөр хүгжэжэ байһые Сэлэнгын, Баргажанай, Бичурын аймагуудай тодорхой жэшээнүүд дээрэһээ элидхэлшэ элеэр харуулба.

БМАССР-эй соёл культурын хүдэлмэрилэгшэдэй I съезддэ хабаадахаар ерэһэн Курумканай аймагай делегадууд (зүүн гарһаа) Б. Ш. Батомункуев, М. Р. Лапуева, Ж. Ш. Бадалаев, В. Н. Базарова, Г. Д. Мантаев гэгшэд байна.

А. Мантаевай фото.

Манай республика доторхи культурна байгуулалтын шиидхэгдээгүй асуудалнууд тушаа элидхэлшэ саашань хэлэбэ. Республикамнай байгаалиин баялигаар элбэг. Теэд энэ ехэ баялигнай хүсэд хэрэглэгдэнэгүй гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Манай эрдэмтэд энэ талаар ехэ хүдэлмэри хэхэ зэргэтэй.

Залуу үетэниие ажал хүдэлмэридэ дүршэлтэйгөөр һургаха гэһэн зорилго һургуулинуудай урда табигданхай. Энэ зорилго дүүргэхын түлөө багшанар, арадай гэгээрэлэй органууд, бүхы олониитэ хамтаараа оролдохо уялгатай гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ.

Ажалшадые коммунистическэ үзэл сурталаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ культурын эмхи зургаануудай дүүргэжэ байһан үүргэ тухай, Москвада болохо Бурят-Монголой искусство болон литературын декадада бэлэдхэлэй ямараар ябажа байһан тухай элидхэлшэ дэлгэрэнгыгээр хэлээ.

Арад зоной дунда ябуулагдаха ниитэ-политическэ, соёл гэгээрэлэй хүдэлмэри тухай нүхэр А. У. Хахалов тогтожо хэлэһэн байна.

Съезддэ хабаадаһан делегадуудые Улан-Удын эдир пионернүүд халуунаар амаршалаа.

МНР-эй делегаци Улан-Удэ ерэбэ

Үсэгэлдэр МНР-эй делегаци Улан-Удэ ерэбэ. Делегациие Монголой Арадай-революционно партиин Центральна Комитедэй секретарь нүхэр Б. Дамдин толгойлно. Делегациин составта Монголой Арадай-революционно партиин Центральна Комитедэй, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй хүдэлмэрилэгшэд, партиин аймагай комитедүүдэй хүдөө ажахын талаар секретарьнууд, ажалшадай депутадуудай аймагай управленинүүдэй түрүүлэгшын орлогшонор, Монголой залуушуулай революционно союзай хүдэлмэрилэгшэд оролсоно. Делегациин составта хамта 40 хүн оролсонхой.

Улан-Удэ ерэхэһээ урид Монголой айлшад хэдэн үдэрэй турша соо Сэлэнгын аймагта айлшалжа, хэдэ хэдэн колхоздо, хониной Сэлэнгын совхоздо, Сэлэнгын заһабарилгынтехническэ станцида хүрэһэн, модо дархалха станогуудые бүтээдэг Селендумын заводто ороһон байна.

Бүмбэрсэг дэлхэйе тойрон дабшагша гурбадахи хэмэл одоной ябаса тухай

Июлиин 3-най үглөөнэй 6 час болотор гурбадахи хэмэл одон бүмбэрсэг дэлхэйе 663 дахин тойробо.

Үүлэгүй сэлмэг үдэр гурбадахи хэмэл одые, мүн тэрэнэй ракетэһомые июлиин 4-нэй үглөөгүүр наранай гарахаһаа урид хойто широтагай 50-һаа 59 градус хүрэтэр, үдэшэ наранай ороһон хойно урда широтагай 44-һөө 65 градус хүрэтэр миин нюдөөр хаража болохо юм.

(ТАСС).

ВЛКСМ-эй 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ

Дархан хүбүүн Дашанима

Үглөө бүри Цакир тосхоной үйлсөөр гартаа һүхэтэй нэгэ залуухан хүбүүн заримдаа велосипедээр, заримдаа ябагааршье ехэл яаралтай ябахань харагдадаг.

Энэмнай Закаменай аймагай коммунальна ажахын таһагай модошо дархан Дашанима Жамбалов гээшэ. Дашанима хорин наһаяа һая дабажа ябаһан болобошье, сугтаа хүдэлдэг нүхэдэйнгөө дунда хүндэтэй болоһон хүн юм. «Манай Дашанима гартаа дүйтэй, ажалдаа абьяастай даа» гэжэ тэрэнние таниха хүн бүхэн хэлсэдэг. Үнэхөөрөөшье нүхэр Жамбалов даалгагдаһан хэрэгтээ хамсыгаа шаман орожо хүдэлдэг заншалтай. Дашанима аймагай коммунальна ажахын таһагай, ВЛКСМ-эй айкомой Хүндэлэлэй дэбтэрнүүдтэ бэшэгдэһэн, хэдэн удаа грамотануудаар, үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаһан байна.

—Айлшадай байрлаха гостиница, уһа бүлэдэг башни барижа дүүргэһэнэй һүүлдэ дүрбэн бүлын багтаха байшан барижа байнабди, — гэжэ Дашанима хөөрэнэ. — Энэ байшангаа августын 1 болотор барижа дүүргэхэ зорилготойбди. Мүнөө арад зоной ажаһуудалые һайжаруулха талаар парти, правительствынгаа табижа байгаа зорилгые бэелүүлгэдэ хубитаяа оруулалсаха хүсэлэнтэйб.

ВЛКСМ-эй 40 жэлэй ойе ажалай эрхим амжалтаар угтахын тула оролдон, Дашанима Жамбалов һара бүриингөө даалгабарие 120—170 процент дүүргэдэг байна. Дархан Дашанима ниитын ажалда эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг. Тэрэ аймагай коммунальна ажахын таһагай профсоюзай месткомой түрүүлэгшэ юм. Мүн комсомолой элдэб даалгабари дүүргэдэг байна. Жэшээлхэдэ, үнгэрэгшэ үбэл Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо хурьгашан болоно ошоод, 300 гаран хурьга абажа, нэгэшье хоролтогүйгөөр түлжүүлээ һэн.

Комсомол Дашанима ВЛКСМ-эй 40 жэлэй ойе ажалай шэнэ амжалтаар угтаха гэһэн зорилгоёо бэелүүлхээр шармайн хүдэлнэ.

Зураг дээрэ: дархан Дашанима Жамбалов.

Д. Аюшеев, манай корр.

Манай арадуудай хани барисаан улам бэхижэнэ

СССР-эй арадуудай хани барисаанай хүгжэн бэхижэхэ бүри манай олонациональна социалистическэ гүрэн улам хүсэтэй болохо байна.

Манай Эхэ ороной олон тоото арадууд хариин булимтарагшадтай эсэргүүсэн тэмсэжэ, хаанта засагта, капитализмда эсэргүүсэн, хоорондоо экономическа, культурна харилсаа байгуулхын зорилгоор олон зуун жэлэй турша соо эбтэй эетэйгээр сугтаа тэмсэһэн байха юм. Бурят арад ород арадтай, мүн манай ороной бусадшье арадуудтай үнир урданһаа хойшо эбтэй һайнаар ажаһуудаг байһан түүхэтэй. Бурят-Монголой арад зон 300 жэлэй саада тээ Росситай һайн дураараа нэгэдэһэн байгаа. Энэ нэгэдэлынь бурядуудай политическэ, экономическа, культурна талаараа хүгжэхэдэнь угаа ехэ удхашанартай байһан юм. Росситай нэгэдэһэнэйнгээ ашаар бурят арад хариин дарлагшадай һабарта орохо аюулһаа мултарһан, ород арадай культуратай танилсаһан байгаа.

Бурят хасагууд ород яһатантай сугтаа хилээ сахидаг, добтолон ороһон хариин булимтарагшадта шанга харюу угэһэн юм. Хаанта засагай ноёдуудай хэды хашажа, хабшажа байгаашье һаань, бурят зон бусад бага яһатандал адли агууехэ ород арадай культуратай, ажахытайнь, танилсаһан байна. Хоорондоо экономическа холбоо барисаатай болоһонойнгоо ашаар ород, бурят яһатан эбтэй эетэйгээр ажаһуудаг болоһон байгаа.

Манай ороной арадуудай хани барисаае улам бэхижүүлхэ хэрэгтэ Коммунистическэ парти угаа ехэ үүргэ дүүргэһэн байна. Национальна политикые зүбөөр бэелүүлһэнэй, буржуазна национализмда эсэргүүсэн эрид шууд тэмсэһэнэй, олониитэ арад зонние пролетарска интернационализмын үзэл сурталда үнэн шүтэнги байхаар хүмүүжүүлһэнэй ашаар Коммунистическэ парти манай ороной арадуудые нэгэн ниитэ ахадүүгэй бүлэ болгон нэгэдүүлээ.

1923 ондо манай республикын газар дээрэ Бурят-Монголой Автономно Советскэ Социалистическэ Республика байгуулагдаһан юм. Энэнь бурят арадай хүгжэлтэдэ угаа ехэ түүхэтэ удхашанартай байба. Бурят арад мүнөө 35 жэлэйнгээ ойе тэмдэглэжэ байна.

Ород арадай туйлай ехээр туһалһанай ашаар манай ороной урдань гээгдэнги арадууд, тэрэ тоодо бурят арад политическэ, экономическа, культурна талаараа таһнигдахаяа болитороо хүгжөө.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ манай ороной арадуудай хани барисаан улам бэхижээ. Дайсанние үй бута сохихо хэрэгтэ манай бурят арадшье бусад арадуудтай хамта эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Дайнай үедэ баатарлигаар тэмсэһэнэйнь түлөө бурят арадай 19 эрхим хүбүүдтэ Советскэ Союзай Герой гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо. Олон мянган сэрэгшэдтэ Советскэ Союзай орденууд болон медальнууд барюулагдаа. Совет арадуудай хани барисаан дайнай һүүлээрхи жэлнүүдтэшье бэхижэжэ үргэлжэлһөөр. Арадуудай хоорондоо эбтэй һайнаар ажаллаһанай ашаар дайнда һандаргагдаһан арадай ажахы амжалтатайгаар һэргээн бодхоогдоо, мүнөө үедэ ороноймнай экономико болон культура хурдан түргэнөөр хүгжэжэ байна.

Коммунистическэ партиин национальна политикын илан мандаһанай, манай ороной арадуудай эбтэй һайнаар харилсан ажаллаһанай ашаар республикымнай экономико болон культура һалбаран бадараа. Бурят-Монголдо революциин урда тээ промышленность үгы шахуу байһан юм. Манай республикын газар дээрэ ажаһуудаг үндэһэ яһатан нүүдэл, нүүдэл шахуу ажаһуудалтай байгаа. Тариан ажал тон багаар эрхилэгдэдэг һэн. Бурят-Монгол тэрэ үедэ хаанта засагай эгээл гээгдэнги заха газарнуудай нэгэн байһан юм.

Парти, правительствын угаа ехэ туһаламжа үзүүлһэнэй ашаар ой модо, хооһон тала дайда байһан газарта томо томо промышленна предприятинууд баригдажа эхилээ бэлэй. Табанжэлнүүдэй үедэ республикымнай газар дээрэ паровозовагонно завод, шэлэй механизированнэ завод, мяха-консервын комбинат, шүлүү нүүрһэнэй, ой модоной, загаһанай, мүн промышленностиин бусадшье томо томо предприятинууд байгуулагдаа. Эдэ бүгэдын ашаар Бурят-Монголнай 35 жэлэй турша соо хүгжэнги промышленностьтай социалистическэ түрүү республикануудай нэгэн болоһон байна. Энэ үедэ олон тоото хүдэлмэришэд, техническэ интеллигенци урган гараа. Совет засагай үедэ республикымнай хүдөө ажахы мүн лэ түргөөр хүгжөө. Үгытэй ядуу таряашадай нэгэдэжэ, хамтын ажал эрхилдэг болоһонһоо хойшо республикымнай хүдөө ажахы хүгжэнги социалистическэ түрүү ажахынуудай нэгэн болонхой. Бурят-Монголдомнай түхэл маягаараа национальна, удхаараа социалистическэ культура һалбаран бадараа. Агууехэ Октябриин социалистическэ революциин урда тээ бурят зон эрдэм номгүй шахуу байгаа. Совет засагай жэлнүүдтэ республикадамнай олон тоото һургуулинууд баригдаа. Мүнөө үедэ манай республикада 649 эхин, долоон жэлэй, дунда һургуулинууд тоологдоно. Республикада байгуулагдаһан хоёр дээдэ һургуулида 10 гара мянган хүн һуралсажа байна. Литература, искусство мүн лэ түргөөр хүгжэнэ.

Манай Эхэ ороной арадуудай сугтаа эбтэй эетэйгээр харилсан ажаллаһанайнь ашаар оронoймнай ажахын бүхы һалбаринууд иланганая түргөөр хүгжэнэ. Манай орон мүнөө үедэ хүсэн түгэлдэр индустритай, хүгжэнги хүдөө ажахытай гүрэн болонхой. Оронoймнай культура, эрдэм наука, техникэ мүн лэ түрүү зэргэдэ гараа. СССР-эй арадууд хоорондоо эбтэй һайнаар харилсан ажаллажа, КПСС-эй XX съездын хараалһан асари ехэ зорилгые бэелүүлхын түлөө эршэ хүсэеэ гамнангүйгөөр тэмсэжэ байна.

Бурят-Монголоймнай ажалшад Коммунистическэ партияа, Советскэ правительствояа тойрон бүри нягтаар жагсан, республикынгаа 35 жэлэй ойе тэмдэглэхэнь. Манай республикын ажалшад партиингаа бэелүүлдэг национальна политикые һайшаан дэмжэжэ, оронойнгоо бусад арадуудтай хани барисаагаа саашадаа улам бэхижүүлхэ гэһэн нэгэн һаналтай.

Б. Баймин, КПСС-эй обкомой лектор.

Байгалай леспромхозой механическа мастерскойдо Евгений Баранов механигаар хүдэлдэг юм. Бүтээсэтэй һайн ажалаараа нүхэр Баранов леспромхозойхидой дунда алдаршанхай. Тэрэнэй даадаг бригадын гэшүүн бүхэн үдэрэйнгөө даалгабарие 170, бүри дээшэшье процент дүүргэдэг заншалтай. Зураг дээрэ: механик Евгений Баранов (зүүн тээхинь) слесарь Николай Новиков хоёр автомашина заһабарилжа байна. **Г. Токмаковой** фото.

Шэнэ гурим, шэнэ харилсаа байгуулна

Гүрэнһөө колхозуудай трактор болон хүдөө ажахын бусад машинануудые худалдажа абаад байхада, үйлэдбэриин-техническэ хангалгын талаар тэдэнэй хоорондо шэнэ ёһоной экономическа харилсаан байгуулагдаха болоно. Жэшээлхэдэ, трактор, комбайн, хүдөө ажахын машина, түхеэрэлгэ, үтэгжүүлгэ, хорон болон бусад хэрэгсэлнүүд бүтээгдэһэн өөрынгөө үнэ сэнһээ доогуур бэшэ, харин хүдөө ажахын техникые саашадань шэнэдхэн һайжаруулхые хараадаа абажа, нэгэ бага үлүү сэнтэйгээр колхозуудта худалдагдаха ёһотой гэжэ партиин ЦК-гэй июниин Пленумэй тогтоол соо заагдана.

Хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэдэг байһан энээнэй урда тээхи гурим хүдөө ажахын продуктнуудые ехээр үйлэдбэрилхэ тушаа колхознигуудай болон колхозуудай урма хэшээлые гүйсэдөөр дэлгэрүүлдэггүй байгаа. Тэрэшэлэн ажахыдаа ашаг олзо ехэтэй һалбари хүгжөөхэ, ургаса ехээр үгэхэ, колхозой олзо доход нэмээхэ арга олгомоор ургамал тариха тушаа бага оролдолго гаргагдадаг һэн. Жэшээ абажа хэлээ һаа, Сэлэнгын, Хориин аймагуудай колхозууд уялгата ёһоор гүрэндөө огородой эдеэ, хартаабха тушаадаг һэн. Гэбэшье, эндэхи колхозуудта эдэ ургамал тарихада ажалай гаргаша ехэ байжа, тэдэнние гүрэндэ тушаахадаа, колхозууд нооһо, мяха, һү тушааһанда орходоо һураггүй бага олзо доход абадаг байһан юм. Ушар нимэһээ эдэ аймагуудай колхозууд гүрэндөө мал ажалай продуктнуудые худалдадаг байгаа һаань дээрэ бэшэ гү? Харин тиихэдэ тариан ажал ехэтэй Бичурын, Мухаршэбэрэй колхозууд гүрэндөө орооһо таряа, огородой эдеэ худалдадаг байхадань болохо. Юундэб гэхэдэ, эдэ аймагуудта талха тариан, огородой эдеэн һураггүй химда сэнгээр үйлэдбэрилэгдэнэ ха юм.

Гадна, хүдөө ажахын олохон машинын, запасной частиин үнэ сэн колхозуудта дээгүүр сэнгээр худалдагдадаг. Энэ хадаа колхозуудай экономикые хүгжөөлгэдэ тэрэшэлэн һаад ушаруулна. Хүдөө ажахын машина, запасной часть болон бусад хэрэгсэлнүүдые худалдан абахая ерэхэдээ тэдэнэй үнэ сэнгэй хоёр ондоо байһан тухай колхознигуудай гайхангяар хөөрэлдэхэнь оло дахин дуулдагша һэн. Жэшээлхэдэ, тэжээл үлтилдэг машина совхозуудта 4900 түхэригөөр худалдагдадаг аад, колхозуудта 5900 түхэригөөр гэхэ гү, али 1000 түхэриг дээгүүр сэнгээр худалдагдагша һэн. Үнеэ һаадаг агрегат совхозуудта болон бусад организацинуудта 5600 түхэригөөр, колхозуудта 6300 түхэригөөр худалдагдадаг байна. Тэрэшэлэн «ЗК-1» гэжэ кормозапарник совхозойхиһоо 985 түхэриг дээгүүр сэнгээр колхозуудта худалдагдана. Тиихэдэ «Автотракторосбыт» колхозуудта запасной частьнуудые бусад организацинуудта худалдаһанһаа 28 процент дээгүүр сэнгээр худалдадаг байгаа бшуу. Колхозуудта хүдөө ажахын машинануудай иимэ үндэр сэнгээр худалдагдадаг ябадал колхозуудые бэхижүүлхэ хэрэгтэ ехэ һаад тойбо ушаруулдаг байһаниинь мэдээжэ.

Энээнэй урда тээ хүдөө ажахын машинануудта тогтоогдоһон иимэ таарамжагүй үнэ сэн болюулагдаха ёһотой гэжэ партиин ЦК-гэй июниин Пленумэй түүхэтэ тогтоол соо хэлэгдэнэ. Гүрэндэ хүдөө ажахын продуктнуудые уялгата ёһоор тушаалга, МТС-эй хэһэн хүдэлмэриин түлөө натура түлбэри болюулагдажа, мүн колхозуудай худалдан абадаг, хүдөө ажахын машина, техникын үнэ сэн гуримшуулагдажа, колхозууднай одоолшье түргэн, үргэн алхамаар саашанхи хүгжэлтынгөө замаар дабшахань гээшэ. Парти, правительствымнай гаргаһан шэнэ түүхэтэ тогтоол хадаа гүрэн түрын, удхашанартай, колхоз, совхозуудай аша туһада зорюулагдана, түбхын түрүүн хүдөөгэй таряашадай ажана байдалые улам түргэнөөр һайжаруулха тон ехэ арга боломжо олгоно, эдеэ хоолой зүйлнүүдэй хүн бүхэндэ хүртэсын талаар ойрын үедэ Америкын Холбоото Штадуудые ахин гараха хэрэгтэ туйлай ехэ түшэг тулгуури болоно үгэнэ.

Д. Гнеушев, Сельхозснабай управлениин начальнигай орлогшо.

РТС-эй улаан булан

Түнхэнэй РТС-эй улаан булан соо орохо до, сэнгүү һайнаар сүлөөтэй сагаа үнгэргэхэ хамаг юумэ хуу түгэс байха. Эндэ радиоло, яар ябта граммпластинканууд, 4 гитара, 3 балалайка, 2 мандолина, хэдэн хэһэг шатар, даам, домино, спортивна хэрэгсэлнүүд бии. РТС-эй хүдэлмэришэд, дархашуул улаан булангдаа сугларжа, хүхюу зугаатайгаар амардаг байна.

Улаан булангай дэргэдэ хэдэн жэлэй туршада агитбригада хүдэлнэ. Тус агитбригадые ветврач нүхэр Шубин хүтэлбэрилдэг юм. Соёл культурын эмхи зургаануудые харалгын үедэ агитбригада һайнаар хүдэлмэрилөө. гансал РТС-эйнгээ улаан булан соо байгаагүй, харин колхозуудаар ябажа, элдэб наада харуулһан, лекци, хөөрэлдөө хэһэн байна. Энэ оной 5 һарын туршада агитбригада 10 дахин колхоз гаража, 30 фермэ, гүүртэнүүд дээгүүр 3 мянган хүндэ наада табижа, ойлгууламжын хүдэлмэри хэбэ.

Һүүлшын таба һарын туршада элдэб асуудалаар 21 лекци эндэ уншагдаа. Хамтадаа 1000 гаран хүн эдэ лекцинүүдые шагнаһан байна.

Гадна, 30 хүнһөө бүридэһэн дуушадай хоор, струнна оркестр, хатарай, драмын бүлгэмүүд хүдэлнэ. РТС-эй дирекци, профком уранһайханай бүлгэмэйхидтэ элдэб хубсаһа абахыень 3 мянган түхэриг үгөө.

Н. Бадмаев.

Ээриин модошодой амжалта

Ээриин леспромхозой модошод һүүлэй хэдэн һарын туршада социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, республикынгаа модо бэлэдхэлэй промышленностиин предприятинуудай түрүү зэргэдэ гараба. Леспромхозойхид модо бэлэдхэн шэрэхэ хахад жэлэйнгээ даалгабарие хахад һараар уридшалан дүүргээ.

Дардын Хүлэй пунктын модошод хэдэн һарын туршада леспромхозойнгоо коллективэй дунда түрүү һууряа алдангүй ябана.

С. Тюлюкин.

БМАССР-эй 35 жэлэй ойдо

УРГАНА, ХҮГЖЭНЭ ПРОМЫШЛЕННОСТЬМНАЙ

Октябрьска революциин урда тээ Бурят-Монголой арад зон ехэнхидээ хүдөө ажахы эрхилжэ, ами хоолойгоо тэжээдэг, ажамидардаг байгаа. Тэрэ үедэ бурят зон баяд ноёдто дарлагдан мүлжэгдэжэ, хомхой хобдог бөө ламанарай мэхэ гоходо орожо, үгытэй хооһон ажаһуудаг һэн. Тиимэһээ промышленностиин хүгжэлтэ тухай хэлэлтэшьегүй.

1912—1913 онуудта Бурят-Монголдо малай арһа элдэдэг, хониной арһаар дэгэл хубсаһа оёдог, мылэ хэдэг предприятинууд, ууралаар хүдэлгэгдэдэг тээрмэнүүдэй дэргэдэ хирпиисын, архиин болон модо хюрөөдэдэг заводууд байһан юм. Теэд эдэ предприятинуудай ажалынь имагтал гараар хэгдэдэг һэн. Тэндэнь оройдоол 1,5 мянган хүн хүдэлдэг байгаа.

Харанхы тулюур байһан бурят арадые Агууехэ Октябриин революци, Коммунистическэ партимнай гэрэлтэ һайхан замда оруулжа, жаргалта һайн байдалтай болгоо.

Хаанта Россин харанхы мунхаг, сүлэлгын газар байһан Бурят-Монголдо промышленностие айхабтар түргөөр хүгжөөжэ болохо байһые парти, правительствомнай хараадаа абажа, энэ талаар түүхэтэ ехэ хүдэлмэри ябуулаа. Тэрэ гэһэнһээ хойшо республикамнай ахадүү арадуудайнгаа туһаламжаар промышленностьяа айхабтар түргөөр хүгжөөжэ эхилээ һэн. Шэнэ фабрика, заводууд баригдажа, мүнөө үеын техникээр зэбсэглэгдээ. Республикадамнай мүнөө элдэб янзын машина, паровоз, теплоход бүтээгдэнэ, цемент, хирпиисэ, извёстко, шэл хэгдэнэ, шухала үнгэтэ металл, нүүрһэн малтагдана, сэмбэ нэхэгдэнэ, модон ехээр бэлэдхэгдэнэ.

Промышленностиингаа хүгжэлтөөр, манай Бурят-Монгол бусад республикануудай дунда түрүү һууринуудай нэгыень эзэлжэ ябадаг юм. 1955 ондо Бурят-Монголой промышленностиин үйлэдбэрилһэн продукци 1913 онойхидо орходоо 54,3 дахин ургаһан байна. Тиихэдэ хүдэлмэришэдэй тоо 1955 ондо 44,4 мянга боложо, 1913 онойхитой сасуулхада, 30 дахин олошорһон байха юм. Мүнөө бурят арадай дундаһаа ургаһан токарь, слесарь, гагнууршад, шахтёрнууд, электригүүд, сэмбэ нэхэгшэд болон бусад мэргэжэлтэй хүнүүд завод, фабрикада хүдэлмэрилнэ.

Зургаадахи табанжэл соо ашагта малтамалай шэнэ уурхайнуудые оложо, тэндэ промышленностиин томо предприятинуудые олоор бариха гэжэ республикые саашадань хүгжөөхэ түсэб соо заагданхай. Энэ түсэбөө бэелүүлхын түлөө манай хүдэлмэришэд болон инженернүүд эсэшэгүйгөөр оролдоно. Урдань хооһон хэбтэһэн тала дайдада, хүдөө нютагуудта промышленностиин шэнэ барилганууд олоор бодхоогдоно. Жэшээлхэдэ, Галуута-Нуурай эрьедэ шулуу нүүрһэн нээмэл аргаар малтагдадаг боложо, тэндэ шэнэ түхэлэй станок бүтээдэг завод, модо бэлэдхэдэг, мүн бусадшье предприятинууд баригдажа байнхай. Үдэ голые зубшан шэнэ леспромхозууд бии болоо. Мүн түмэр харгые зубшуулан хирпиисэ, извёстко болон барилгын бусад хэрэгсэл бүтээдэг предприятинууд баригдаа. Кабанскын аймаг цемент хэдэг промышленностиин центрынь болонхой. Тэрэшэлэн үнгэтэ металл малтадаг Зэдын комбинат үргэдхэгдөө.

Манай республика промышленна хүгжэлтынгөө талаар орон дотороо мэдээжэ болонхой. Республикымнай промышленна предприятинууд ахадүү республикануудтаа алта, паровоз, вагон, цемент, модо, мяхаар гү, али загаһаар хэһэн консервэ, колбаса эльгээдэг юм. Манай хэһэн юумэнүүдые оронoймнай 90 совнархозой предприятинууд абажа байдаг, 70 гаран совнархоз хэһэн зүйлнүүдээ Бурят-Монголдомнай эльгээжэ байдаг.

Республикымнай промышленностиин үйлэдбэрилгэ 1965 ондо мүнөөнэйхидэ орходоо 3 дахин ехэ болохоор хараалагданхай.

Энэ хугасаа соо манай республикада түлишын энергетическэ, үнгэтэ металлай, химическэ, модоной болон барилгын предприятинууд олоор баригдаха байна. Мүнөө байгаа Улан-Удын, Баян-Голой болон бусад электростанцинуудай үргэдхэгдөөд, Галуута- Нуурай эрьедэ, Брянскда шэнэ теплоэлектростанцинуудай баригдаад байхада республика дотор электроэнерги хэрэглэлгэ 9—10 дахин ехэ болохо. Нээмэл аргаар нүүрһэ малталга бүри үргэдхэгдэжэ, мүнөөнэйхидэ орходоо 2—3 дахин үнэгүй нүүрһэн абтадаг болохо юм. Галуута- Нуурай Холбоолжон, Загастай, Мухаршэбэрэй аймагай Олон-Шэбэр гэжэ газарта нүүрһэ нээмэл аргаар ехээр малтагдадаг болохо. Мүн Кяхтын аймагта олдоһон хэдэн миллиард тонно запастай силлиманидай уурхай дээрэ ехэ комбинат баригдажа, алюмини үйлэдбэрилгэ нилээд ехэдхэгдэхэ байна. Тэрэшэлэн Кабанскын аймагта вискозно-целлюлозно комбинат, хэмэл утаһа гаргаха завод баригдаха юм.

Машина бүтээдэг, металл үйлэдбэрилдэг промышленностиин гаргадаг продукци 3 дахин ехэ боложо, зэр зэмсэгэй, механическа заводууд баригдаха, модоор юумэ хэдэг станогуудай тоо 4 дахин олошорхо юм. Мүн гол горхонуудаар модо шэрэхэ хүсэтэ судманууд бүтээгдэжэ эхилхэ байна. Тиихэтэй хамта, барилгын хэрэгсэл бүтээдэг предприятинууд үргэдхэгдэхэ, шэнээр баригдаха. Тиигэжэ цемент үйлэдбэрилгэ 2,2 дахин, гэрэй ханын хэрэгсэл 7-һоо үлүү дахин, извёстко—3 дахин, сонхын шэл—2 дахин ехэ болохо юм. Энээнтэй хамта, шифер, асбест, сталинит үйлэдбэрилгэ нилээд үргэдхэгдэхэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: түмэр-бетоноор элдэб юумэнүүдые бүтээдэг Таловска комбинатай цех соо. **Ф. Сорокиной** фото.

Хүндэ промышленностиин һалбаринуудай хүгжөөгдэхэһөө гадна, арад зоной культурна болон материальна эрилтые гүйсэд хангахын тула тэдэнэй хэрэглэдэг эд бараан, эдеэ хоол урданайхида орходоо һураггүй ехээр: торгон бүд —2, 3 дахин, мяханай консервэ—1,3 дахин, загаһанай консервэ —1,26 дахин, малай тоһон, сыр —2 дахин ехээр гаргагдадаг болохо юм. Эдеэ хоолой зүйл улам ехээр гаргадаг болохын тула тоһо болон сыр хэхэ комбинат баригдаха, бүд нэхэхэ фабрика, гутал оёхо комбинат ойрын жэлнүүдтэ ашаглалгада үгтэхэ байна. Гадна, гүрэнэй, нютагай болон кооперативна промышленность айхабтар түргэн хүгжөөгдэхөөр хараалагданхай.

Промышленностиин бүхы һалбариин түргөөр хүгжөөгдэхэтэй хамта, мүн хүдөө нютагуудташье хирпиисэ, извёстко, модо бэлэдхэлгэ тон ехээр үргэдхэгдэхэ юм.

Бурят-Монголой промышленностиин эрид хүгжөөгдэхэдэ, мүн эндэхи хүн зоноишье ажаһуудал, культурна байдал һайжарха байна.

А. Туйск, экономическа наукануудай кандидат.

Үндэр наһатын үрэтэ ажал

XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой центрһээ урагшаа арбаад модоной газарта байдаг Олиин Үбэр гэжэ нютагтахи эрье хонидой отарые даагшаар 62 наһатай үбгэн Юрөөлтэ Балданов зургаадахи жэлээ хүдэлжэ байна. Нүхэр Балданов хонин ажалда ехэ дуратай, малаа жэл бүри тобир тарганаар, хоролтогүйгөөр ондо оруулна.

Энэ жэлдэ нүхэр Балдановай отарын хонид толгой бүриин 4 килограмм нооһо үгөө. Энэ жэлэй августын эхин болотор хонидоо һайнаар адуулжа, шэгнүүрыень 62—62 килограмм болгохо уялга тэрэ абанхай.

Сэлэнгын аймагай Ноёхоной уужам талын ногоон, хужар, гол горхоной, худагай хүйтэн уһан үбгэн Юрөөлтын эрьенүүдые тон ехэ шэгнүүртэй болгохо байха.

Юрөөлтэ үбгэн мүнөө үедэ ехэ баяртай хүхюун: Советскэ армиһаа һая табигдаһан дунда хүбүүниинь түрэл колхоздоо бусажа ерээд, гэр бүлэтэй боложо, түбхинэхэ гэжэ байна. «Мүнөө үбгэржэ байнаб, хүбүүн бэри хоёроо өөрынгөө орондо оруулжа, дүй дүршэлөө заажа үгэхэ сагни болобо ха» гэжэ Юрөөлтэ үбгэн баяртайгаар нютаг голой зонние түрэ найрта урина.

Г. Бадмаев.

Түгэнын элдин талада

Бидэнэй нангин уялга

Совхозой табан отделенинүүдтэ клубууд, зариманиань библиотекэнүүд хүдэлнэ. Клубые даагшадаар, библиотекарьнүүдээр ажалдаа дуршэлтэй, шуһаргы бэрхэ хүнүүд худэлдэг юм. Тэдэнэр клуб, библиотекынгээ хүдэлмэрие ажабайдалтай, үйлэдбэритэй нягта холбоотойгоор ябуулха гэжэ оролдоно. Клубуудта кино таһалгаряагүй, һайн шанартайгаар харуулагдаха һаа адна, элдэб хөөрэлдөөн, лекци, һонирхолтой вечернүүд үнгэргэгдэнэ.

Хүсөөтын клубай (даагшань Ж. Цыдендоржиев) дэргэдэхи уранһайханай бүлгэмдэ залуушуул олоороо хабаадалсана. «Басагадай хатар», «Һэеы даралта» гэһэн бурят арадай хатарнуудые хатаршадай бүлэг, «Арһа элдэлгэ» гэжэ хатар Хүсөөтын дунда һургуулиин багша нүхэр Бадмаева шадамараар гүйсэдхэнэ.

Хүсөөтын хүдөөгэй библиотекэ һайнаар ажаллана. Библиотекарь А. Ильина уншагшадай тоое олошоруулхын, тэдэнэй эрилтые хангахын тула горьтойхон ажал хэнэ.

Совхозой гол буусадахи ажалшадые манай клуб хангадаг юм. Клубай дэргэдэ библиотекэ бии. Клубай совет 7 хүнһөө бүридэнэ. Советэй гэшүүд клубай хүдэлмэрие һайжаруулхын тула оролдоно. Клубай байшан досоо талаһаа һайнаар шэмэглэгдэнхэй. Совхозой ажахын хүгжэлтые харуулһан стенд хүнүүдэй анхарал хандуулдаг.

Неделидээ 5 дахин кино харуулагдана. Киномеханик И. Иньков һайн ажалаараа харагшадай дунда хүндэтэй болоо. Клубта среда бүхэндэ лекци, элидхэл үнгэргэгдэжэ байдаг. Лекцинүүдые багшанар, совхозой мэргэжэлтэд уншадаг юм.

«Совхозой нэрые суурхуула» гэһэн вечер һаяхан үнгэргэгдөө. Энээндэ хүн олоороо сугларжа, ехээр һонирхоо. Совхозой хүгжэлтэ тухай директорынь Мефодий Григорьевич Попков хөөрэжэ үгэһэн байна. Һүүлээрнь милициин хүдэлмэрилэгшэ Н. Эрдынеев, врач Е. Рыбина тусхай элидхэлнүүдые хээ. Сугларагшад үгэ хэлэгшэдые анхаралтайгаар шагнаад, элдэб асуудалнуудые һураһан байна.

Зураг дээрэ: совхозой хүдэлмэрилэгшэ Д. Цыдыпов өөртөө гэр барижа байна.

Клубай дэргэдэ уранһайханай бүлгэм эмхидхэгдэнхэй. Эдэнэр һонирхолтой программа бэлдэжэ, совхозойнгоо гол буусада, отделенинүүдтэнь ошожо концерт харуулдаг.

П. Перелыгина,
совхозой гол буусын клубые даагша.

Һургуули—эрдэмэй гуламта

1934 ондо совхозой эмхидхэгдэхэ үедэ нээгдэһэн һургуулида оройдоо долоон һурагшад һурадаг байгаа.

Он жэлэй ошохо бүри, совхозой ургаан хүгжэхэтэй хамта һургуули үргэдхэгдөө, гэр байрань һайжараа. 1950 ондо Түгнын долоон жэлэй һургуули болгогдоо һэн. Һургуули дүүргэгшэдэй олонхинь совхозой ажахыда хүдэлмэрилнэ. Шофер Василий Бурлаков, токарь Валерий Вершинин, тракторист Иван Калашников, гахайшан Феня Калашникова, хонишон Дора Нанзытова, шубуушан Галина Варфоломеева болон бусад һайн ажалаараа шалгарна.

Урзанда хоёр дабхар байшан баригдажа, дунда һургуули нээгдээ һэн. Мүнөө 290 үхибүүд һуралсана, тэдэнииe 18 багша һургана. Дунда һургуулиһаа гадна, Хүсөөтын долоон жэлэй, мүн 5 эхин һургуулинууд хүдэлнэ. Тэндэ совхозой хүдэлмэрилэгшэдэй үхибүүд һуралсажа, эрдэм ухаанай орьёл өөдэ эрмэлзэнэ.

Һургуулинуудай хүдэлмэриин дутагдалынь юуб гэхэдэ, политехническэ һуралсал һайнаар ябуулха тусхай таһалга, мастерскойнууд үшөө үсөөн байна. Элдэб хэрэгсэл, зэр зэмсэгээр һургуулинууд дуталдана. Энэ дутагдал усадхаха хэрэгтэ совхозой хүтэлбэрилэгшэд туһалха зэргэтэй.

Жэлһээ жэлдэ үхибүүдэй һуралсал һайжарна. Һуралсалай үнгэрэгшэ жэлдэ һурагшадай 97 процентнь хангалтатайгаар һуража гараа. Һургуули доторхи байдалые зүбөөр эмхидхэһэнһээ энэ амжалта туйлагдаа гэхэдэ алдуу болохогүй. Элдэб туршалгануудые, фермэ, мастерскойнуудта экскурсинуудые хэжэ, харуулан ойлгуулха зүйлнүүдые хэрэглэжэ байгаад, хэшээлнүүд үнгэргэгдэнэ. Эдир химигүүдэй, географуудай вечернүүд үнгэргэгдэнэ, элдэб кружогууд хүдэлнэ. Уранһайханай бүлгэмүүдтэ һурагшад олоороо хабаадана. Манай һургуулиин пионернүүдэй дружина аймагай слёдто нэгэдэхи һуури эзэлжэ, эдир пионернүүдэй республикын 4-дэхи слёдто хабаадалсаа һэн.

Совхозой үбһэ, таряа хуряалгада, хабарай тарилгада һурагшад эдэбхитэйгээр хабаадана. Совхозой гол бууса шадар һурагшадай бригада 5—5 га газарта свёкло, турнепс, кукуруза ургуулна. 5-дахи отделениин дэргэдэ үхибүүд 35 гектарта сахарай свёкло таряад, харууһалжа байна. Һурагшад шубуунай фермэдэ, нооһо хайшалалгада, отара, гүүртэнүүдтэ ажаллана. Эхин классайхид һургуулиин дэргэдэ таригдаһан мододой хойноһоо харууһалалсана, огородто ябалсана. Хорёод гаран үхибүүд мүнөө пионернүүдэй лагерьта амаржа байна.

Ажал хэжэ байгаад, амархада һайн гэжэ хүбүүд, басагад тоолодог. Тэдэнэр хүдэлмэри хэжэ бэе махабадаа бэхижүүлээд, һуралсалай шэнэ жэлдэ бүри эршэмтэйгээр һураха юм.

И. Лебедев, Түгнын дунда һургуулиин директор.

Элүүр энхэ байдалай түлөө

«Эрдэм» совхозой гол буусада 10 хүнэй багтаамжатай больница, нарайлалгын гэр, амбулатори бии юм. Мүн энээнһээ гадна, совхозой отделенинүүдтэ — Хүсөөтэ, Боом нютагуудта фельдшерскэ пунктнууд (даагшадынь нүхэд Улахинова, Цыбиктарова) хүдэлнэ. Шэнэһэтэ нютагта амбулаториин шэнэ байшан энэ жэлдэ ашаглалгада оруулагдажа, фельдшерскэ пункт нээгдэхэ юм.

Совхозой дэргэдэхи медицинскэ эмхи зургаануудта арбаад гаран хүн оролдосотойгоор ажаллажа, хүдэлмэришэдэй болон тэдэнэй бүлэнэрэй элүүр энхые хамгаалха нангин үүргэеэ муу бэшээр дүүргэжэ байнхай. Тэдэнэр аргалалга-һэргылэлгын, санитарно-гэгээрэлэй хүдэлмэри ажалшадай дунда үргэнөөр ябуулжа, олондо хүндэтэй болонхой.

Эндэхи түб больница, амбулатори хүдэлмэришэдэй медицинскэ эрилтые хангахын тула саг үргэлжэ оролдожо байдаг. Больницын хүдэлмэрилэгшэд өөһэдынгөө хүсөөр гэрээ заһабарилжа, таарамжатай болгоо, газаагуураа хорёо бараа. Нарайлалгын гэрэй таһалганууд үшөө заһабарилагдаха юм. Энээнэй ашаар улаан булан, библиотекэ эмхидхэхэ аргатай болоо һэмди. Библиотекэдэ номуудые хүнүүд бэлэглээ, заримыень худалдажа абаабди. Тиигэжэ үбшэн хүнүүд газетэ, элдэб ном уншана.

Бруцеллёз болон бусад үбшэнние зайсуулхын тула тарилганууд хэгдэжэ дүүргэгдээ. Мүн үхибүүдтэ тусхай сестра тарилга хэжэ байдаг юм. Эдеэ хоолой эмхи зургаануудта ариг сэбэр сахилгые хинахын тула медицинскэ хүдэлмэрилэгшэд хубаарилагдан томилогдонхой. Элдэб үбшэнһөө бэеэ яажа аршалха тухай бюллетеньнүүд гаргагдажа, ниитын газарта няагдадаг.

Санитарно-гэгээрэлэй хүдэлмэри һайнаар эмхидхэгдэнэ. Врач, фельдшер болон сестранууд совхозой 2-дохи отделенидэ, Брянкада четверг бүхэндэ ошожо, тэндэхи хүдэлмэришэдтэ, гүүртэ, отарануудай малшадта медицинскэ туһаламжа үзүүлнэ, элдэб лекци, хөөрэлдөө тэдэнэй дунда үнгэргэнэ.

Е. Николаева,
Түгнын эмнэлгын участогые даагшын уялга дүүргэгшэ.

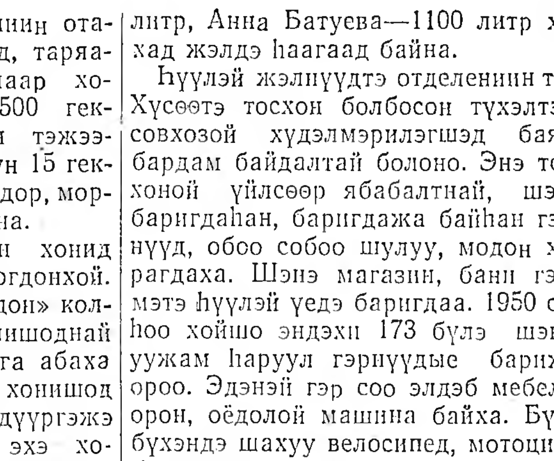

Зураг дээрэ: врач Е. Николаева үбшэлһэн басагые үзэжэ байна.

Коммунистнууд—ехэ хүсэн

«Эрдэм» совхоз манай республикын хүдөө ажахын томо предприятинуудай нэгэниинь болоно. Тэрэнэй олон мянган адуу малынь Түгнын баян талые бүрхөөн бэлшэдэг, таряанай поли, сабшалангынь 50 гаран километртэ гонзойн харагдадаг байха юм.

Парти, правительствын табиһан зорилгонуудые бэелүүлхын тула Түгнын малшад, таряашад унаһан малгайгаа абангүй ажаллажа байнхай. Тиигэжэ совхозой хүдэлмэрилэгшэд һүүлэй үедэ мал ажал хүгжөөлгын талаар зарим тэды амжалта туйлаа. Хонидоо һайнаар харууһалжа, 100 эхэ хониһоо 106 хурьга хонишоднай абаад, дамжуулгын Улаан тугта хүртэбэ. Мүн һаалишаднай эрмэлзэл оролдолго гаргажа, һү һаалгаяа нилээдгүй ехэ болгожо байна.

Ойрын үдэрнүүдтэ тон шухала кампани—тэжээл бэлэдхэлгэ эхилхэнь. Нэн түрүүн силос бэлдэхэ, тиигээд үбһэ хуряалгада орохо болгодоно. Саашадаа таряа хуряалга эхилхэ бшуу. Энэ харюусалгата хүдэлмэринүүдые богони болзорто, шанартайгаар дүүргэхэ гээшэ бидэнэй нангин уялга болоно.

Мүнөө соёл-гэгээрэлэй, ниитэ-ойлгууламжын хүдэлмэри ажалшадай дунда һайнаар ябуулжа, ажалай бүри ехэ амжалтада уряалха, социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ тон шухала.

Һүүлэй жэлнүүдтэ совхозой хүнүүдэй тоо хэдэ дахин олошоржо, культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй урда ехэхэн зорилго табигданхай. Клуб, библиотекын хүдэлмэри хараа байса һайжаржа, совхозой хүдэлмэришэдэй культурна эрилтэнүүд дүүрэнээр хангагдадаг болонхой.

Совхозой тосхонуудта хүдэлжэ байгаа долоон һургуули хүдэлмэреэ ажабайдалтай нягта холбоотойгоор ябуулжа, үхибүүдые ажалай онол дуршэлтэй болгохын тула оролдоно. Мүн медицинскэ хэдэн эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд хүн зоной элүүрые хамгаалхын түлөө тэмсэжэ байна. Совхоздо 4 зоотехник, 5 агроном, 6 ветврач, хэдэн инженер, технигүүд ажаллана. Иимэ олон культурно-гэгээрэлэй, медицинскэ эмхи зургаануудта, һургуулинуудта, машинно-тракторна мастерскойнуудта, совхозой хүтэлбэрилхы аппарадта ажалладаг олон алба хаагшад соёл гэгээрэлэй, ниитэ-ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэ ехэхэн үүргэ дүүргэдэг юм.

Совхоздо 147 коммунист, 153 комсомолшууд хүдэлдэг байна. Коммунистнууд совхозой үйлэдбэриин шухала шухала һалбаринуудта хубаарилагдан табигданхай. Жэшээлхэдэ, мал ажалда 67 коммунист хүдэлнэ.

Коммунист Г. Машуев, С. Цыбиков, Ш. Дымбрылов, Д. Чимитов, Д. Лопилов, Г. Дондоков, Ц. Бармитов, Ц. Эрдынеев, Б. Норбоев болон бусад эрхим һайн ажалаараа нүхэдтөө үльгэр жэшээ харуулна.

Агитационно-ойлгууламжын хүдэлмэри муу бэшээр ябуулагдана. 62 хүн агитатораар хүдэлдэг. Һара бүри агитаторнуудай семинар үнгэргэгдэнэ. КПСС-эй ЦК-гэй майн, июниин Пленумүүдэй материалнуудаар хөөрэлдөөнүүд хэгдээд байна.

М. Гармаев, «Эрдэм» совхозой парторганизациин секретарь.

Энхэ баян „Эрдэм" совхоз

Дуунууд соо магтуулдаг сэлгеэ сагаан Түгнэ...Хэн энэ дууе дуулаагүй байхаб! Түгнын элдин тала үни урданһаа хойшо адуу мал үсхэбэрилхэдэ тон таарамжатай гэжэ тоологдодог һэн. Үбһэ ногоогоор элбэг тала, нуганууд, нюсэгэн оройтой добо, хаданууд һэлгэлдэнэ. Эндэхи гол горхонууд мал үһалхада зохистой, мүн сабшалан үһалхада болохо юм. Түгнэ гол шадарай хужарта үхэр малнууд таргална.

Энэ талада мал үсхэбэрилхэһээ гадна, таряа тарижа, үндэр баян ургаса хуряадаг байха юм. Тиимэһээл 1934 ондо «Эрдэм» совхоз эмхидхэгдэхэдээ гол түлэб үрэһэ хүрэнгэ ургуулхаар хараалагдаа бэлэй. Совхозой буусын байһан газар тиихэдэ хооһон тала байгаа.

1957 оной мартда Боом, Хүсөөтэ, Шэнэһэтэ нютагуудай колхозууд совхоздо орожо, тэрэнэй ажахы гол түлэб мал ажалай шэглэлтэй болоһон байха юм. Һүүлэй үедэ таряанайнгаа талмай үргэдхэхэһөө гадна, мал ажалаа хүгжөөжэ эхилээ. Мүнөө совхоздо 4 мянга гаран эбэртэ бодо мал, тэрэ тоодо 1360 үнеэд, 23400 хонид, 15 мянга шахуу шубуун, 2200 гахай гэхэ мэтэ бии.

Хүдөө ажахын продуктнуудые элбэг дэлбэгээр абахын түлөө Түгнын малшад эршэмтэйгээр тэмсэнэ. Тиигэжэ хонишод, һаалишад, гахайшад, шубуушад нёдондо һайн амжалта туйлаһан байна. Гүрэндэ 5500 центнэр мяхан, 20 мянганһаа дээшэ центнер һүн тушаагдаа һэн. Гэбэшье, элүүриин газарай 100 гектар бүридэ мал ажалай продуктнууд үшөөл багаар абтана. 1957 ондо 47 центнер һүн, 13 центнер мяхан, 62 килограмм нооһон абтаа һэн.

Хорийн аймагай «Улаан Одон» колхозойхидой жэшээгээр эндэхи хонишод 100 эхэ хонин бүриһөө 150 хурьга абаха гэжэ шиидээд, социалистическэ мүрысөөндэ оролсоо һэн. Үбэлжэлгээ һайнаар үнгэргэжэ, 100 эхэ хониһоо 106 хурьга абаһанайнь түлөө КПСС-эй Бурят-Монголой обком, БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет «Эрдэм» совхоздо дамжуулгын Улаан туг, мүнгэн шан һаяхан барюулба.

Хонидой искусственна үрэжүүлгые һайнаар ойрын үдэрнүүдтэ дүүргэжэ, ноябрь-декабрь һаранuудта үбэлэй хурьгадые абабал, эндэхи хонишод уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэхэ байна.

Хонидойнгоо тоо толгой олошоруулхын хажуугаар үүлтэрыень һайжаруулгада анхарал хандуулагдана. Һайн мэргэжэлтэй, баян дүй дуршэлтэй хүнүүд хонишодоор ажаллана. Хонидоо зүбөөр адуулжа түлжүүлдэг түрүү хонишод совхоздо олошороо. Жэшээлхэдэ, Гарма Машуев, Сандык Цыбиков, Тэгши Цыбиков болон бусадай нэрэ ганса Мухаршэбэртэшье бэшэ, республика дотор мэдээжэ болонхой.

Совхозой һаалишад һү ехээр һаахын тула оролдожо байнхай. Хура бороо орожо, бэлшээриин ногоон урдынхиһаа нилээдгүй һайн. 4-дэхи отделениин һаалишад Д. Доржиева даажа байһан үнеэн бүриһөө хахад жэлдэ 1100 литр, Б. Доржиева—1040 литр һү һааба. Мүн энэ хугасаада 5-дахи отделениин һаалишад Д. Бадмаева, А. Батуева үнеэн бүриһөө тус тустаа 1200—1100 литр һү һаагаад байна.

Үрэжэлтэй баян талада ороoһо таряан, тэжээлэй ургамал һайнаар ургажа эхилэнхэй. 13 мянга шахуу гектарта тарилга хэгдээ. 1300 гектарта силос дараха ургамал таригданхай. Тиигээд тэжээлэй бата бэхи база байгуулагдаха юм.

Совхозой машинно-тракторна парк жэлһээ жэлдэ үргэдхэгдэжэ, шэнэ техникээр нэмээгдэнэ. 75 элдэб маркын трактор, 41 комбайн, 30 гаран автомашина, хүдөө ажахын хэдэн арбаад машина бии. Һайнаар түхеэрэгдэнхэй мастерской, модо болбосоруулха цех хүдэлнэ. Энэ баян техникые дуршэлтэй механизаторнууд зүбөөр ашаглажа, тарилга, хуряалга болон бусад хүдэлмэрие агротехникын ёһоор, үндэр һайн шанартайгаар хэнэ.

«Эрдэм» совхозой тосхонуудаар ябахада һаруул гэрнүүд, ордон мэтэ малай байранууд харагдана. Эдэ бүгэдэ хүдэлмэришэдэй ажаһуудалай үдэр бүри һайжаржа, тэдэнэй баяжажа байһые гэршэлнэ бшуу.

Нёдондо 5 бани, 3 магазин, хамтын байра, гостиница, үнеэдэй 4 байра, хонидой 8 байра, 10 мянган дальбараа нэгэ доро дэгжээхэ байра, таряанай хэдэн ток, овощехранилищи гэхэ мэтэ баригдаа. Совхозой олонхи бүлэ шэнэ гэрнүүдтэй болонхой.

Совхозой гол бууса болбосон түхэлтэй болгогдоо. Шэнэ шэнэ барилганууд хэгдэнэ. Хэдэн арбаад гектарта жэмэстэ сад таригдаа.

Түгнын элдин талада «Эрдэм» совхоз иигэжэ баяжан хүгжэжэ байна.

А. Бадаев, манай тусхай корр.

Болбосон түхэлтэй болоно

Совхозой 5-дахи отделениин отара болон малай байранууд, таряанай полинууд Түгнын талаар холуур таранхай юм. Эндэ 2500 гектарта ороoһо таряан болон тэжээлэй ургамал таригдана. Мүн 15 гектарта капуста, үгэрсэ, помидор, морковь гэхэ мэтэ ургуулагдана.

Манайда 5 мянга гаран хонид бии. Эдэмнай 8 отара болгогдонхой. Хорийн аймагай «Улаан Одон» колхозойхидой жэшээгээр хонишоднай 100 эхэ хонидһоо 150 хурьга абахаа гэжэ шиидэһэн юм. Зарим хонишод уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. Гарма Машуев 100 эхэ хониһоо 138 хурьга абаад, хонин бүриһөө 3,2 килограмм ноoһо хайшалаа. Чимит Дармаев 100 эхэ хониһоо 136 хурьга абаһан байха юм. Хонишон Б. Нимаев хонин бүриһөө 4,5 килограмм ноoһо хайшалба.

Эбэртэ бодо малаймнай олонхинь шахан таргалуулагдана. Манай һаалишад, адуулагшад болон мал ажалай бусад хүдэлмэрилэгшэд һү ехээр һаахын түлөө эршэмтэйгээр тэмсэнэ. Тиигэжэ хахад жэлдэ үнеэн бүриһөө 1002 литр һүн һаагдаба. Үлөөшэ зургаан һарада бүри ехэ һүнэй һаагдаха байһаниинь дамжаггүй. Һаалишад энэ жэлдэ үнеэн бүриһөө 2 мянган литр һү һааха уялгаяа үлүүлэн дүүргэхээр зорингжонхой. Дугармаа Бадмаева даажа байһан үнеэн бүриһөө 1200 литр, Анна Батуева—1100 литр хахад жэлдэ һаагаад байна.

Һүүлэй жэлнүүдтэ отделениин түб Хүсөөтэ тосхон болбосон түхэлтэй, совхозой хүдэлмэрилэгшэд баян бардам байдалтай болоно. Энэ тосхоной үйлсөөр ябабалтнай, шэнэ баригдаһан, баригдажа байһан гэрнүүд, обоо собоо шулуу, модон харагдаха. Шэнэ магазин, бани гэхэ мэтэ һүүлэй үедэ баригдаа. 1950 онһоо хойшо эндэхи 173 бүлэ шэнэ, уужам һаруул гэрнүүдые барижа ороо. Эдэнэй гэр соо элдэб мебель, орон, оёдолой машина байха. Бүлэ бүхэндэ шахуу велосипед, мотоцикл бии юм.

Долоон жэлэй һургуулида үхибүүднай һурана. Багшанар эдэниие һайнаар хүмүүжүүлхын тула бүхы шадабари, мэргэжэлээ зорюулна. Хүнүүдэй ажабайдалай һайжарха бүри тэдэнэй культурна эрилтэнүүд дээшэлнэ. Тосхондо хүдөөгэй клуб, библиотекэ ажаллана. Ажалшадай сүлөөтэй сагаа культурнаар үнгэргэхэ хэрэгтэ культурын хүдэлмэрилэгшэд анхаралаа ехээр хандуулна. Клубта кино харуулагдана, элдэб лекци, хөөрэлдөөн үнгэргэгдэнэ. Уранһайханай бүлгэмдэ залуушуул хабаадажа, нютагаархиндаа хатар, наада харуулжа, тэдэниие сэнгүүлнэ. Мүн библиотекэдэшье хүнүүд олоороо орожо, ном абажа, газетэ, журнал уншажа байдаг юм.

Нютагаймнай хүнүүд һургуули дүүргэжэ ерээд, эндэ аша үрэтэйгөөр ажаллана. Жэшээлхэдэ, Эрдэни Базаров бригадир-агрономоор ажаллажа байгаад, парторганизациин секретариин уялга дүүргэнэ. А. Дабаева багшаар хүдэлнэ. Экономическа эрдэмэй кандидат Ц. Доржиев манай нютагай хүн юм.

Хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилгөөр Америкые ойрын жэлнүүдтэ хүсэхэ зорилго бэелүүлхын тула манай отделениин хүдэлмэрилэгшэд оролдожо, республикынгаа 35 жэлэй ойе ажалай шэнэ бэлэгүүдээр угтажа байна.

Ц. Цыдыпов, «Эрдэм» совхозой 5-дахи отделениие эрхилэгшэ.

Зураг дээрэ: (зүүн гарһаа) 1. Хүсөөтын долоон жэлэй һургуули. 2. Совхозой 5-дахи отделениие эрхилэгшэ Ц. Цыдыповэй шэнэ гэр. 3. Шэнэһэтэ тосхондо баригдаһан магазин.

А. Бадаевай фотонууд.

БЭЛИГТЭЙШҮҮЛЭЙ ТҮГЭСХЭЛЭЙ КОНЦЕРТ

Бурят-Монголой АССР-эй тогтоhоор 35 жэл үнгэрбэ. Энэ богонихон хугасаада хаанта России эгээл гэзгэдэнги хизаарнуудай нэгэн байhан Бурят нютаг гайхамшагаар хубилаа. Бурят арадай удхаараа социалистическэ, маяг түхэлөөрөө национальна соёл культура урган hалбараа.

hаяхан дүүрэhэн культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудые шалган харалга республикын культурна ургалтые эли тодоор харуулаа.

Хэрбээ 1940 ондо республика доторнай уранhайханай 320 кружогууд, тэдэндэ хамтадаа 2876 хүн хабаадалсадаг байгаа hаа, мүнөө үедэ тиимэ 2 мянга гаран кружогууд хүдэлнэ, 50 мянга шахуу хүн хабаадалсана. Иихэдээ манай республикын 12-дохи хүн дуулана, хатарна, хүгжэм наадана, зүжэгтэ хабаадана гээшэ ха юм.

Республикын бүхы аймагуудhаа олон зуугаад хүбүүд, басагад Улан-Удэ ерэжэ, hүүлэй хэдэн үдэрнүүдтэ оюун бэлиг, уран мэргэжэлээ харуулба. Дуунай, хатарай, драматическа, хоровой болон бусад номернуудта шэн баатарлиг ажалаараа суурхуулhан хонишод, hаалишад, механизаторнууд, завод, фабрикануудай хүдэлмэришэд, алба хаагшад хабаадалсаба.

Уржадэр Бурят-Монголой оперо, баледэй театрта хүн зон дүүрэн, нэгэшье сулөө hуури байгаагүй. Хэды олон хүнүүд театрта оронгүй газаа үлөөб даа. Тэрэ үдэрэй концертын программада эгээл бэлигтэй, бэрхэнүүдэй номерууд оруулагдаhан байгаа бэшүү. Тиимэhээ харагшадай олон байhаниинь гайхалгүй.

Үдэшын 8 час. Театрын угалзата хилэн хушэгэ аалихан ялгардэжэ, сценэ дээрэ жэрьхэ зогсонхой хүбүүд, басагад харагдаба. Энэ элдэб үнгын бурят халаад үмдэнхэй залуушуулай Хэжэнгын аймагай хоор гээшэ. Дирижер басаганай доhёогоор хүгжэмэй аялга харгадаад дээгүүр зэдэлжэ, Ж. Батуевай «Залуушуулай шог дуунай» аялга хүнүүдэй сэдьхэл зүрхэ хүлгүүлнэ. hүүлээрнь Д. Аюшеевэй «Алдарта Байгал», В. Мураделиин «Хүгжэн hалбарыш, Сибирь» гэжэ дуунуудые хоорой дуулажа дүүргэхэтэйнь сасуу альга ташалган тэнгэриин дуундал нэершэнэ...

Табхархан бэетэй, ногоон тэрлиг үмдэнхэй, пулаадаа доошонь боохон, түхэрээн шарайтай басаганай Х. Намсараевай «Эхын юрөөл» гэжэ шүлэг уянгатуулан, уран хүсөөр уншахадань олон хүнүүд энеэбхилэн hайшаагаа. Харагшад нүхэр Ринчинова (Ярууна) халуунаар угтажа сценэhээ үдэшөө.

Нүхэд Галсанов, Базаржапов (Хори) гэгшэдэй гүйсэдхэhэн бурят арадай «Хазаар моритоной» хатар, зооветинститудай хүбүүд, басагадай гүйсэдхэhэн «Хурын наадан» гэжэ хатар харагшадта магтуулагдаба. Энэ институдай студентнүүд П. Бальчугов, А. Ишигецов, К. Колмаков, К. Васильев гэгшэд «Барилдаашад» гэжэ бурят-монгол арадай хатар хурдан солбоноор гүйсэдхэжэ, Сценэдэ урданай бүхэнүүдэй хубсаhатай дүрбэн хүбүүд харайлдажа гарахадаа hүүлээр урда урдаhаан бүхэлэн зогсоно. Тиигээд газар hабардажа гараа шорлойдохондо hүүлээр хам оролсожо, нэгэнинь нүгөөдээ дээрэ хүбүүд бэеэ аяар холо абажа шэдэжэрхиинэ. Дахин зогсоод үбсүү гуяа тас-пяс альгадан, бэс бэедээ бэерхэлдэнэ. Хатаршад халуун альга ташалгаар үдэшэгдөө.

Удаань композитор Мокроусовай «Хабарай набшаhад» гэжэ вальс нүхэр Мыльникова (Хойто-Байгал) дуулажа, олониие баясуулаа.

Мяханай комбинадай клубай дэргэдэхи уранhайханай бүлгэмэй гэшүүн А. Кокориниие дуушад соохоо онсо тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Композитор Богословскиин «Вологодско модошоной дуун», Соловьев-Седойн «Хүбүүн тэргэтэй морёор ябабал даа» гэжэ тэрэнэй дуулаhан дуунууд альга ташалгаар угтагдаба. Тэрэнэй дуулажа байхадань зал соо хүхюун энеэдэн, hайшааhан абяан таhараагүй.

Нүхэр Керехова акробатическа этюд шадамар бэрхээр гүйсэдхэжэ, уладые гайхуулба. Энэ уян матаргай бэетэй басаган аягатай уhа сохоодоо табяад, адхангүйгөөр, элдэб номернуудые харуулба. Эдэнниие гүйсэдхэхэ гээшэ амархан хэрэг бэшэ юм. Хэды ехэ оролдолго, hорин туршалга, хүсэл эрмэлзэл залуу басаган гаргаhан байгаа даа!

Сэмбын фабрикын 60-аад шахуу хүбүүд, басагад палаахада хүрэмэ, боро үнгэтэй платинуудтай, үбсүүдтэнь сэсэгүүд хадаатай. Хүбүүдэйнь хүхэ ногоон костюмнуудтай. Эдэнэй гүйсэдхэhэн композитор Долухунянай «Ваня», энэдхэгэй «Таабари» гэжэ дуунууд илангаяа халуунаар угтагдаба. Хонгёо хоолойтой Родионова энэдхэг дууе түрүүлэн дуулаа.

Альга ташалган доро тохоногой шэнээхэн гэхээр, татар хубсаhа үмдэнхэй энеэдэтэй хөөрхэн басаган гаража ерээд, татар арадай танца зохидхоноор хатаржа эхилнэ. Энэ эдир хатаршаннай Ахын аймагhаа ерэhэн В. Намсараева байба. Ута, харахан хоёр гэзэгэнүүдээ хиидүүлэн хатархадаа, харагшадай зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэбэ.

Паровозо-вагонно заводой Культурын Ордоной уранhайханай коллективэй хатарай бүлэгэйхид бурят-монгол арадай «Хазаарта моритоной» танца hайшаагдамаар хатарба. Эдэнние харахада ёhотойл мори унаhан хүнүүд гүйлгэлдэнэ, урилдана гэжэ hанамаар. Мүн энэ коллективэй 3 хүбүүд «Эрэ тахянууд» гэжэ шог танца амжалтатайгаар наадаба. Мяханай комбинадай клубайхид «Виноград хуряалга» гэжэ молдав арадай танца шадамаараар наадаба.

Олон хүнэй хабаадалгаараа, солёо хурданаараа, үндэр мэргэжэлээрээ солладуудай пляска бусад хатарнуудhаа илгарна. Энээниие офицернүүдэй Байшангай уранhайханай коллектив гүйсэдхэhэн байна.

Түнхэнэй, Ахын аймагай хоорнууд хэдэн хэдэн дуунуудые дуулаа. Ахынхидай гүйсэдхэhэн бурят арадай «Эрбэд соохор», Ван-синэй «Эхэ орон тухай» дуунууд илангаяа ехээр магтуулаа. Энэ коллектив хоорнуудай дундаhаа республикын харалгада нэгэдэхи hуури эзэлээ.

Ярууна аймагай Черепановтанай бүлэгэй хатарнууд илангаяа халуунаар угтагдаа. Зурган бишыхан хүбүүд, басагад, эхэ, эсэгэнь—хамтадаа 9 хүнhөө бүридэhэн оркестр хэдэн дуунуудые гүйсэдхэжэ, харагшадые гайхуулба. Б. Ямпиловай «Залуу наhан» гэжэ дуу эдэнэр бурядаар тон тодо сэбэрээр дуулаа.

А. Олзоной текст.

Зураг дээрэ: (дээрэhээ доошоо) 1. Хэжэнгын аймагай хоор. 2. Нүхэр Сироткина (Сэлэнгэ) дуулажа байна. 3. Мяханай комбинадай хатаршад молдав арадай «Виноград хуряалга» гэжэ хатар гүйсэдхэжэ байна. С. Доржиевай фото.

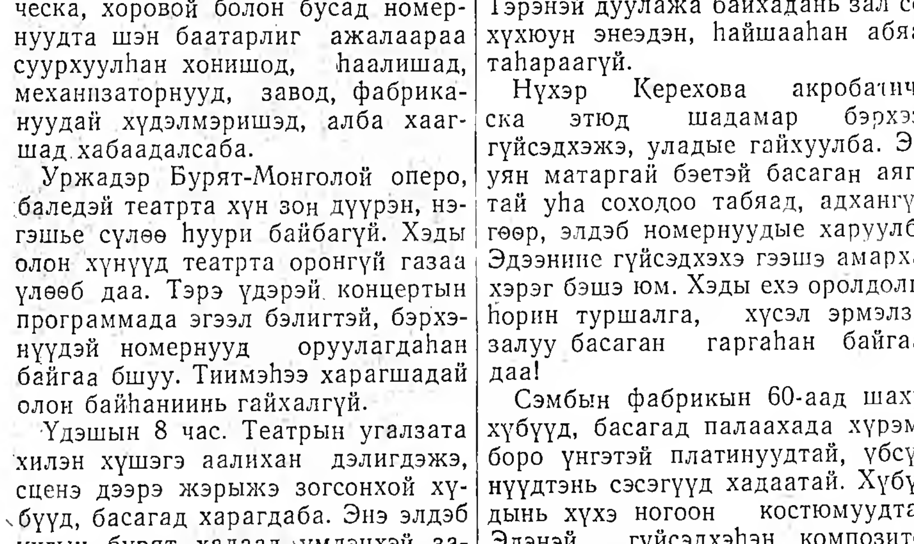

Дулма ДОНДОКОВА

Таряан

Тарган шара таряан
Танил таладтаяа хамтадаан
Артелиин амбаарта үбэлжөөд,
Амар тайбан ондо ороод,
Алтан хабарай уряагаар,
Ажалша гарай hайгаар
Үри хүүгэдтэл бүүбэйлүүлээд,
Үрэжэлтэ газарта үлгыдүүлээд,
Ан бун түбхинэжэ,
Аса hалаагаа харбажа,
Үндэhэ хүлөө жиибэ.
Үбдэг хүзүүгээ сэхэлжэ,
Улаан нара руу жүдхэбэ.
Ногоохон бэеэ hэгсэржэ,
Нойто бороодо тодхобо.
Аба эжын ашаар
Атар томо болобо.
Үрэhэ эдеэгээ үрэжүүлжэ,
Үргэн таладаа ербибэ.
hахалаа хүсэн халюуржа,
hалхи hүрин шэрбэбэ.
Ороohото залаагаа надхуулжа,
Оог табин даллаба.

ТОБШО МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

✪ Курумканай аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхоз хониной нооhо хайшалалга дээрэ 4 агрегат табинхай. Эндэнь Аргадын дунда hургуулиин үйлэдбэриин бригада хүдэлмэрилнэ. hурагшадай зариманиинь хонидой ноohо хайшалалга дээрэ 2—3-дахи жэлээ хүдэлмэрилжэ байhан туладаа ехэ бэрхэнүүд болонхой.

О. Намжилон.

✪ Бурят-Монголой автотранспортна трестын ажахынууд хахад жэлэйнгээ даалгабари 10 хоногоор урид дүүргэбэ. Тиин үнгэрэгшэ жэлэй түрүүшын хахадтай сасуулхада энэ жэлдэ 270 мянган тонно ашаан үлүү ехээр шэрэгдэhэн байха юм.

Н. Урусов.

✪ Мухаршэбэрэй аймагай Хонхолойн сомоной «Искра» колхоз үнгэрэгшэ жэлдэ хамтын ажахыhаа 2,6 миллион түхэриг олзо оруулhан байна. Гэшүүдэйнгээ ажалта үдэр бүхэндэ 5 түхэриг хубаагаа hэн. Зарим түрүү колхознигууд 10—11 мянган түхэриг ажалта үдэртөө абаhан байна.

Хонхолойн нөөсэлгын кассада мүнгэ нөөгшэдэй тоо энэ жэлдэ 250 хүнөөр олошороо. Тэдэнэй олонхинь колхознигууд болоно.

Колхознигууд олоhон мүнгөөрөө үнэтэ эд бараа, велосипед, мотоцикл, оёдолой машина гэхэ мэтые абаа.

М. Николаев.

✪ Бүхэн гол Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой урдуур урдан гарадаг юм. Мүнөө тэндэ шэнэ хүүргэ баригдажа дүүрэхэ дүтэлөө.

Б. Халзанов.

☆ Академик В. А. Обручевой нэрэмжэтэ Кяхтын хизаар ороноо шэнжэлэлгын музей, мүн СССР-эй географическа обществын Кяхтадахи таhаг «Кяхтинский краевед» гэhэн плакат-газетын ээлжээтэ номер гаргаба. Зунай туристска аяншалга үнгэргэхэ тухай энэ газетэдэ бэшэгдэнэ. Мүн Кяхтын музейн директор байhан үнинэй шэнжэлэгшэ П. С. Михно гэгшын хэhэн шэнжэлгын хүдэлмэри тодорхойгоор харуулагдана.

А. Михайлов.

ХИЛЫН СААНАhАА

Хитадай компартиин 37 жэлэй ойе КНР-эй ажалшад тэмдэглэнэ

ПЕКИН, июлиин 2. (ТАСС). КНР-эй ажалшад Хитадай Коммунистическэ партиин 37 жэлэй ойе тэмдэглэбэ. Энэ түүхэтэ үдэрэй хүндэлэлдэ республикын ниислэл хото Пекиндэ олон зоной митинг болоо. Тэрээндэ 40 мянган ажалшад ерэhэн байна. КПК-гэй ЦК-гэй политбюрогой гэшүүн Пын Чжэнь, Хитадай коммунистическэ залуушуулай союзай ЦК-гэй нэгэдэхи секретарь Ху Яо-бан гэгшэд митинг дээрэ үгэ хэлээ.

Мүн Тяньцзиньдэ КПК-гэй 37 жэлэй ойдо зорюулагдаhан митинг боложо, тэрээндэ 30 мянган хүн суглараа. Ажалдаа ехэ амжалта туйлаhанай түлөө энэ городой мянга гаран хүдэлмэришэд, 330 үйлэдбэриин коллектив митинг дээрэ хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаа. Митингын hүүлээр демонстраци болоhон байна.

Хитадай Коммунистическэ партиин 37 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулагдаhан олониитын митингнүүд мүн Ханчжоуда, Шанхайда, республикын бусад городуудта болоо.

Италида шэнэ правительство байгуулагдаба

РИМ, июлиин 2. (ТАСС). Шэнэ парламентын hунгагдаhантай, энээнэй урда тээхи правительствын тушаалhаа бууhантай дашарамдуулан, Италиин шэнэ правительство байгуулха гэжэ христианско-демократическа партиин секретарь Фанфани гэгшэдэ дурадхагдаhан байгаа.

Үсэгэлдэр үдэшэ Фанфани Италиин республикын президент Гронкитой уулзажа, христианско-демократическа болон социал-демократическа партинуудай түлөөлэгшэдhөө бүридхэгдэhэн шэнэ правительствын гэшүүдэй список барюулаа. Энэ правительствода ехэ ехэ министрнүүдэй тушаалые христианско-демократическа партиин гэшүүд даагаа. Кабинедэй составта тэрэшэлэн социал-демократическа партиин дүрбэн түлөөлэгшэ оролсоно.

Фанфани (христианска демократ) өөрөө Италиин шэнэ правительствын министрнүүдэй соведэй түрүүлэгшэ, гадаадын хэрэгүүдэй министр болоо. Ойрын үедэ правительствын шэнэ состав парламентын баталамжада табигдаха юм.

Алжиртахи дайн байлдаан

ПАРИЖ, июлиин 2. (ТАСС). Алжирта французска сэрэгүүдэй болон Алжирай национально-сүлөөрэлгын армиин отрядуудай хоорондо дайн байлдаан нэгэшье үдэр замханагүй. hүүлэй үедэ Орес гэжэ хада газарай райондо, Константина департаментын урда захада, мүн Тлемсен, Тизи-Узу (Оран департамент) шадар шанга тулалдаанууд болоо гэжэ французска хэблэл мэдээсэнэ. Эдэ дайн байлдаануудта французска командовани авиаци ехээр хэрэглэнэ. Нэгэ тулалдаанай үедэ агаарта вертолёт истребитель хоёр мүргэлдэжэ, 11 хүн үхөө.

Алжирай партизанууд ехэ эдэбхитэйгээр тэмсэнэ. hүүлшын 10 үдэр соо тэдэнэр Оран-Алжир гэжэ түмэр зам дээрэ нэгэ поезд, мүн Блидhээ 20 модоной газарта товарна поезд хүмэрюулээ. Энэ хугасаа соо партизанууд сэрэгэй машинануудые, французска сэрэгэй отрядуудые оло дахин буудаhан байна. Июлиин 1-дэ Алжир городой нэгэ ехэ талмай дээрэ шанга тэhэрэлгэ болоо.

Июниин 22-hoo 29 хүрэтэрхи хугасаа соо болоhон тулалдаанда 613 буhалгаашад алуулаа гэжэ Алжиртахи французска сэрэгэй командованиин тунхаглаhан тусхайта коммюнике соо хэлэгдэнэ. Французска сэрэгэй гээлтэ тухай мэдээсэгдэнэгүй.

Алжиртахи сэрэгэй засагаархид национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ хабаадагшадые гүрдэлгэ хэhээлтэдэ оруулhан зандаа. hаяхан Алжир городой сэрэгэй трибунал хоёр алжирайхидые саазалха гэжэ шиидхээ. Бона городой сэрэгэй трибунал 3 хүниие саазалха гэжэ шиидхэhэн байна. Мүнөө Оранда национально-сүлөөрэлгын фронтын эндэхи эмхиин 80 гэшүүд сүүдлэгдэжэ байнхай.

Тэрэшэлэн Францида байhан алжирайхид мүрдэгдэн хэhээгдэнэ. Парижда, тэрэнэй шадархи Булонь, Нантер, Пюто гэжэ газарнуудта полици болон жандармери алжирайхидые «шалгажа үзэхын» зорилгоор ходо хүреэлэн барина гэжэ парижска полициин префект Папон соносхоо. Энэ жэлэй 6 hарын турша соо полици 22 мянган алжирайхидые мүрдөө гэжэ Папон хэлэбэ. Алжир арадай национально-сүлөөрэлгын хүдэлөө дэмжэhэнэйнгээ түлөө 1242 хүн сэрэгэй трибуналай сүүдтэ үгтөө.

КИНО „Номгон Дон“

Кино харагшад манай советскэ элитэ ехэ уран зохёолшо Михаил Александрович Шолоховой романаар Горькиин нэрэмжэтэ киностудиин табиhан «Номгон Дон» гэhэн кинокартинын түрүүшын хоёр сериие hонирхон хараад, мүнөө гурбадахииень бүришье ехэ анхаралтайгаар хаража байна.

Энэ фильмын тон гүнзэгы удхань юун бэ гэхэдэ, нэн түрүүн арад зоной дундаhаа гараhан хүнэй хуби заяан тон хурса тодоор харуулhан, тэрэнэй абари зангые, сэдьхэл бодолые олиггүй олон орёо янза, элдэб нугарса соонь уранhайханаар зураглаhан байна. Тиихэдээ ганса нэгэн хүнэй хуби заяан ёho тэдыгээр харуулагдана бэшэ, арад зоной хуби заяантай нягта холбоотойгоор, ангиин тэмсэлэй, гарбал заншалай зүрилдөөтэйгөөр, тон үргэнөөр дэлгэгдэнэ.

Тус картиные табигшад роман дотор зураглагдаhан бодото байдалые багаханшье хазагайруулангүй, түүхэтэ үйлэ хэрэгые улас түрын болон ажабайдалай ябасатай холбоотойгоор зураглахаhаа гадна, наадагша нюурнуудай ажаябадалые оршон тойрогшо байдалтайнь яаха аргагүй холбоотойгоор харуулжа шадана.

Фильмын гол нюур — Григорий Мелехов. Арад зоной дундаhаа гараhан энэ хүн ангиин шэрүүн хатуу тэмсэлэй үедэ хэн зүб бэ, хэн бурууб гэжэ ойлгожо ядажа, мананда төөринэ. Энэ хүнэй хуби заяан гээшэ айхабтар орёо. Гурбадахишье серидэ Григорий ажабайдалдахи өөрынгөө замые оложо ядажа зобоно. Григорий Мелеховые наадаhан П. Глебов тэрэнэй нэгэ талаhаа нүгөөдүүл руу орожо ябахые айхабтар бэрхээр харуулна. Тэрэ сагаантанай талада алба хэнэ. Тэндэhээ арилжа, революционно сэрэгэй талада—Буденныйн морин сэрэгшэдэй зэргэдэ ороно. Григорий албанhаа табигдажа, гэртээ бусана. Теэд шэнэ засагай түлөө дайлалдажа ябаhан шэнэ нүхэдэй этигэлгүйгөөр хандахадань дураа гутаад, Фоминой зэрлиг бандада ошожо орошоно.

Сэхынь хэлэхэдэ, Григориин дайлалдажа ябахань хашартай болошоо. «Революцишьегүй, контрреволюцишьегүй» тиимэ газар олодог hаа, гэжэ Григорий хүсэнэ.

Григорий амгалан байдал тухай, ажал тухай, газар таряалан эрхилхэ тухай бодоно. Хүдөөгэйнгөө ажахые hанашоод ябаhан Григориие кино табигшад ехэ hайнаар харуулжа шадаа. Григорий гэртээ бусажа ерэбэ. Тиигээд лэ шүрбэhэлиг гараараа ехэ дуратайгаар хашаа хорёогоо заhана, морёо уhална, эдеэлүүлнэ.

Фильмын түгэсхэл хүнэй сэдьхэл хүдэлгэнгүй арганьгүй. Бүхы наhаараа этигэжэ, удангүйл амар жаргажа, шэнэ байдал мандуулжа hуухабди гэжэ ходо шэбшэжэ ябаhан Аксинияа алдаад, Григорий зүдэршэнхэй, үбгэршэнхэй Татарска хутортаа бусана...

...Дон мүрэн үшөө мүльhэндөө барюуланхай. Гэбэшье, эрье шадараарнь харза харлажа харагдана. Эсэшэhэн Григорий мүльhэн дээгүүр аалихан алхална. Хүндэ сабхинь мүльhэ дорьбооно. Харзын хажууда ерээд, түр зуура бодолгодо хатан зогсоно. Тиигэжэ байтараа буугаа, патронуудаа абажа, харза руу хаяна. Тиихэдэнь уhан дээрэ тоhон хөөрэн гарана. Тиигэжэ Григорий яяр яндан хуушанайнгаа сагые хэтэ заяандань, халаглалтагүй шиидэнгээр хаяад, hанаа алдажа, хүнгэн сүлөө алхамаар түрэл газар дээрээ гарана. Григорий Мелехов эсэсэй эсэстэ шэнэ байдалые ойлгохо, Совет засагтай эбсэхэ, тиигэжэ ажалша таряашадай зэргэдэ орохо гэжэ этигэнэ.

Фильм соо гансахан лэ Григорий Мелеховэй хуби заяан тухай хэлэгдэнэ бэшэ, манай нюдэн дээрэ хори гушаад хүнүүдэй хубиин ябадал харагдана. Тиигэжэ хэдэн ондо ондоо хүнүүдэй шэрүүн хатуу байдалые дабажа гараhан ушараарнь, тэдэнэй харилсаагаар тэрэ үеын арад зоной ажабайдалые тон гүнзэгыгөөр хаража ойлгохо байнабди.

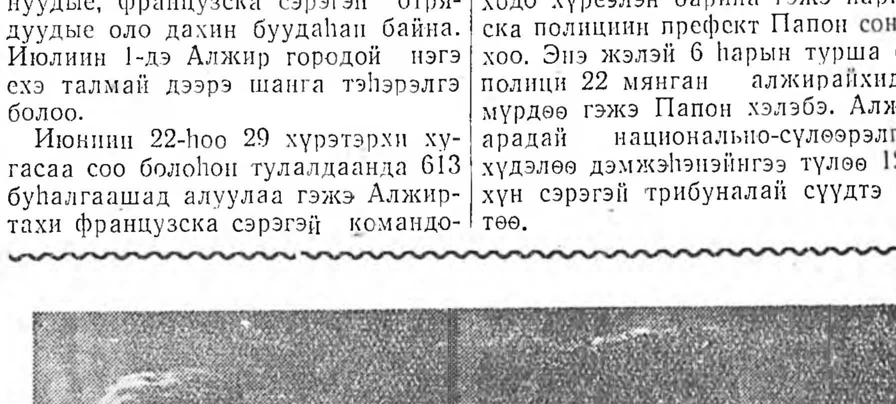

Фильм соо хуушанай байдалые үмөөрэгшэдэй hарнин хосоролго, хубисхалша арад зоной илалта тон тодоор, этигэмэ уранаар харуулагдана. «Яабашье коммунизм мандаха» гэжэ коммунист Штокман алуулхынгаа урда буhалгаатаhан хасагуудта хашхарна.

Фильмын гурбадахи сери соо эхэнэрнүүдэй образууд тон дүүрэнээр харуулагдана. Наталиин образые З. Кириенко яаха аргагүй зүбөөр, Шолоховой бэшэhэн ёhoop наадаа. Дурагүй үбгэнөө тэсэбэритэйгээр хүлеэжэ, дуугайгаар гашуудан зобожо байhан эхэнэрые харуулхаhаа гадна, яахаш аргагүй тулгараад байхадаа Наталиин зэбхүүхэн бодохуулhан шадалhыень харуулна.

Григорий эхэ—Ильинична хүгшэнэй образые артистка А. Филиппова hүрэхэй зохидоор гүйсэдхэнэ. Энэ эхэнэр ямар урин зөөлэн зантайгаар үхибүүдэйнгээ hандаргаhан сэдьхэлые зүбэнэр да, хэды амгалан түбшэнөөр аюул зобоолтоние дабажа гаранаб даа. Тиихэдэ энэ артистка эхэ хүнэй үйлэжэ зоболонгые хэды хурса тодоор зураглаhан шаданаб! Ильиничнагай наhанайнгаа hүүлэй үедэ байhан үйлэ илангаяа сэдьхэл хүдэлгэмэ. Аминайнгаа Григорий хүбүүнэйнь байгаа ха юм. Эрээд hүүлшынгээ үедэ хүгшэн эхэнь хүбүүгээ дуудана.

Л. Хитяева Дарьиин образые ямар шадамараар наадана гээшэб! hэбхи хүнгэн ябадалтай, гоёод, аляархаад ябадаг энэ эхэнэр Шолоховой зураглаhан эгээл тэрэ Дарья бэшэ аал?! Бухы hаhаа бэшэ hон хубхайгаар үнгэрhэн Дарья hүүлэй hүүлдэ айхабтар ехээр шаналал гашуудал ороно. «Оршолон ертэмсэдэ hуужа эхилээгүй hаяб... Тиигээ hаа, ондоо хүн болохо hэм»,—гэжэ тэрэ бодолгото болон хэлэнэ. Тэгэд юу хэхэб даа, хуушанай бури бухалда эдюулшэhэн энэ эхэнэр Номгон Доной сэнхир уhанда бэеэ шэнгээхэhээ ондоо зам олоногүй.

Аксиниин хэды орёо түбэгтэй ажабайдалые ямар бэрхээр Э. Быстрицкая нааданаб! Фильмын гурбадахи серидэ артистка үшөө ехэ хүсэтэйгөөр наадажа, кино харагшадай сэдьхэл зүрхые хүдэлгэhэн байна. Бүхы наhаараа Григоридоо дуратай ябаад, сугтаа нэгэ жаргахые үзөөгүй иимэ хүниие артистка хэды шадамараар зураглана6. Тиихэдэ артистка Н. Архангельская хүхюу дорюун, эдир залуу, инаг дуранай галда хайрагдажа ябаhан Дуняшкын образые мүн лэ эли тодоор харуулна.

Үхэлгүй романай хуудаhые экран дээрэ тон гамтайгаар, шадамар бэрхээр харуулжа, бодото байдалые тэрэ зандань зураглаhан киностудиин шадамар коллективтэ, илангаяа тус кино зохеон табигша Сергей Герасимовта, буулган зурагша Владимир Рапопортдо баяр хүргэхөөр. Тэдэнэр хамаг бухы бэлигээ hандаргаба гаргажа, бодото искусство байгуулаа. Эгээл иимэhээ «Номгон Дон» гэhэн гурбан серитэ кинофильм айхабтар ехэ хүсэтэй байна.

«Номгон Дон» гэhэн томохон фильм хадаа советскэ киногой элитэ ехэ туйлалта болоно, түүхэнэ шэмэглэхэ байна. Тиихэдэ имагтал манай советскэ хүнүүдэй дурлаха бэнэ, мүн бухы дэлхэйн хамаг хүнүүдэй тон дуратайгаар hонирхэн хараха кино болоо гэжэ ехээр эдэ алдуу болохогүй.

Н. ДАМПИЛОВ.

Редакторай орлогшо С. Б. БАЛЬЖИНИМАЕВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора—32-74, отв секретаря—27-37, отделов: партийной жизни и экономики—47-59, пропаганды и местной информации—35-14, культуры и быта — 34-05, писем трудящихся и переводов—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия—37-32 Для междугородных переговоров—16.

Н 00776. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР Зак. № 3133.